

DOMOVINA

Upravništvo „Domovine“ v Ljubljani, Knafljeva ulica 5
Uredništvo „Domovine“, Knafljeva ulica 5/II., telefon 3122 do 3126

Izhaja vsak četrtek

Naročnina za tiskarstvo: četrletno 9 Din, polletno 18 Din, celoletno 36 Din; za in-
zemstvo razen Amerike: četrletno 12 Din, polletno 24 Din, celoletno 48 Din,
Amerika letno 1 dolar. — Račun pošte hranilnice, podružnice v Ljubljani, št. 10.711.

Polžja modrost

O vnovčevanju in vnovčevalnicah kmetijskih pridelkov
Vzroki neuspehov in pot k uspehu

Kakor bajka o kralju Matjažu je stara težnja našega kmeta po združnih vnovčevalnicah, ki naj bi mu pomogle do boljših cen za trdo pridelane sadove zemlje. Takšne vnovčevalnice naj bi onemogočile številne prekupce, ki na eni strani zaslužijo z majhnim trudom lep denar, na drugi strani pa gledajo, da spravijo kmetijske pridelke po čim nižji ceni trgovcem v roke. Zato trosijo ti prekupci le takšne vesti med kmete, ki so neugodni in ki povzročajo zmedo, olajšajo pa nagel nakup pridelkov. V drugi vrsti naj stremijo vnovčevalnice za tem, da tudi trgovce izpodrinejo in da prodaja kmet preko svojih vnovčevalnic naravnost uporabniku. Mnogo imamo v raznih državah takšnih združnih vnovčevalnic, ki so pravi blagoslov za kmeta, ki dobi znatno več za svoje blago, koristijo pa tudi uporabniku, ker dobi tako pristnejše in svežejše blago ceneje kakor pri trgovcu.

Tudi v naši deželi so že poizkušale razne vnovčevalnice kmetijskih pridelkov svojo srečo. Žal nobeno teh podjetij doslej ni vedlo do uspeha. Vsakdo bo vprašal, kje so vzroki za neuspeh. »Po njih delih jih boste spoznali!« je zapisano v svetem pismu o krivih prerokih, velja pa ta izrek za vsako udejstvovanje v javnem, zlasti pa v gospodarskem življenju. Kako so pa pričeli z delom naši vnovčevalci kmetijskih pridelkov? Tako kakor prične povprečni Slovenec sploh. Nekje vidi dobro stvar, se navduši in takoj prične tudi doma oznanjati novo vero. Nič ne presodi, kako je zrasla v tujini tista ustanova, ki ga je navdušila, kakšni so bili njeni temelji, kakšna okolica in kakšna izkustva so kumovala podjetju. Namesto pri glavi začne naš človek dreti kozla pri repku. S širokoustnimi obljubami osnujejo velikopotezne vnovčevalnice, ki naj kmetu odpre takoj deveta nebesa. Ti kmetijski odrešeniki pa nimajo ne trga in ne vedo kam z vagoni krompirja, fižola ali celo živine, po navadi jim nedostaja trgovsko izurjenih voditeljev. Velik voz pa potrebuje močne vprege in mnogo mazila, da teče naprej, zato imajo takšne vnovčevalnice tudi tako velike režijske (poslovne) stroške, da le-ti požrejo ves dobiček, ki sta ga shranjevala doslej mešetar in trgovec. Zato ne more takšna vnovčevalnica nuditi ceneje blaga in nima tako ne kmet in ne uporabnik dobička od njih. Ves dragi aparat vnovčevalnice je sam sebi namenjen, zato izgubi kmet v take ustanove zaupanje in, kakor smo doslej videli, so vse te širokopotezne vnovčevalnice propadle in prinesle združnikom le nesrečo.

Torej ni nič z vnovčevalnicami kmetijskih pridelkov sploh, porečete. Kdo pravi to? Vnovčevalnice kmetijskih pridelkov so najvažnejša in tudi najpotrebnejša ustanova za našega kmeta. Treba pa je začeti na pravem koncu in delati previdno in počasi. Voditelji in sodelavci kakor tudi združniki morajo delati nekaj časa zastoj in morajo biti pripravljeni še na žrtve. Brez nesebičnosti in brez žrtev se ne dá izpodrinuti tako močnih nasprotnikov, kakor sta mešetar in trgo-

vec. Delati mora vnovčevalnica po zgledu »rošdalskih pionirjev«, brezposelnih angleških tkalcev, ki so začeli pred 80 leti svojo zadrugo z eno vrečo riža v zakotni Ribji ulici, danes pa ima njihova zadruga ogromna tovarniška podjetja. Danes se pri nas smejejo tem združnikom, vendar skušnja uči, da so oni le tako zmagali, da so delali brez nagrade in so pričeli z malim.

Pri kmetijskih vnovčevalnih združgah naj ne bo prvo trgovanje. Najprej je treba zblížati pridelovalca in kupca in tako izpodrinuti mešetarja. Zato mora imeti vnovčevalnica dober pregled nad množino blaga pri pridelovalcih, da more kupcu z nasvetom olajšati nakup. Ne sme se spet zgoditi primer s krompirjem v hudi zimi 1928/29. leta, ko sta dve vnovčevalnici uvažali na pomlad slab krompir iz tujine, domačega žlahtnega, ki ga je kmet s težavo rešil pred mrazom, pa so jedle svinje, ker ni bilo kupca zanj. Uporabnik je plačal drago slabo blago in sta imeli le vnovčevalnici lep dobiček. Vztrajnega in večletnega truda je treba, da najde vnovčevalnica odjemalce.

Šele kadar jih ima, more začeti s posredovanjem prodaje. Vsako predčasno vmešavanje in kupovanje na lasten račun v svrhu ustaljenja ali celo dviga cen, pa je nevarna igra, ki kaj naglo požre vso glavnico in naj gre ta tudi v milijone, kakor smo videli to pri češkoslovaški hmeljski prometni prometni družbi, ki je v dveh letih napravila 100 milijonov češkoslovaških kron državnega denarja, ne da bi koristila hmeljarjem. Kljub nenadnemu koncu hmeljske stiske je morala družba zažgati desetstisoče metrskih stotov nepremišljeno kupljenega blaga. Dokler nima vnovčevalnica lastnih trgovskih zvez, stori največ v korist svojih članov in za prodajo kmetijskih pridelkov sploh, da skrbi za tedenska točna poročila o stanju in gibanju cen kmetijskih pridelkov, česar doslej pri nas še nismo doživeli pri nobeni vnovčevalni združbi, izvemši »Hmeljarsko prodajno zadrugo«, ki skrbi, da je pridelovalec hitro in prav poučen o tržnem položaju. Dve leti je ta tako opravljala brez nakupavanja svojo dolžnost, letos pa prične tudi z vnovčevanjem, ker si je dobila trg z vztrajno potrpežljivostjo.

Vsa skrivnost uspeha vnovčevalnic za kmetijske pridelke je v nesebični požrtvovalnosti vodstva in izkoriščanju modrosti polža, ki je lezel sedem let po kladi in je prekucnivši se s klade dognal: Naglica ni nikoli prida!

Veterinarska razstava in veterinarstvo

Na potujoči kmetijski razstavi je vzbujal splošno pozornost vseh obiskovalcev vagon, v katerem se poizkušajo javnosti pokazati predvsem nevarnosti prenašanja raznih živalskih kužnih bolezni. Ta vagon obsega vendar samo najglavnejše, tudi za človeško zdravje nevarne bolezni. Prav majhen del je to one ogromne kopice znanosti, katere naloga je, čuvati našega kmeta-živinorejca pred raznimi hudimi izgubami in s tem čuvati naše narodno gospodarstvo. Dognano je, da so izgube, ki jih pretrpi naš kmet vsako leto zbog raznih živalskih nalezljivih bolezni, tako velike, da dosega težke milijone. Če bi mogli točno oceniti vsakoletno izgubo, ki jo naše gospodarstvo na ta način utrpí, sem prepričan, da bi presejala vrednost celoletnega izvoza vseh naših živali. To dejstvo daje vsakemu narodnemu gospodarju veliko misliti. Veterinarski (živozdravniški) stan je v tej zadevi na jasnem in odločno trdi, da ni temu stanju kriva državna uprava, ker je država s svojo zakonodajo potkušala od pomoči temu zlu. Manjkajo seveda še razni pravilniki, ki bi usmerili in uravnali potek raznega podrobnega dela, in pa zakon o ureditvi živinozdravniške službe, ki je bistvene važnosti za veterinarstvo celotne države in za blaginjo našega kmetovalca. Naše veterinarstvo polaga posebno važnost na ta zakon, na katerega že čaka leto dni zastoj, čeprav je veterinarstvo prvo od vseh strok v tem zakonu napravilo korake za podružabljenje (socializacijo) svojega stanu v prid našega živinorejca in narodnega gospodarstva.

Za izobrazbo živinozdravnikov je v Zagrebu posebna visoka šola s izvrstnimi močmi, ki ne štedijo truda za izobrazbo mladih veterinarjev,

Te moči, ki so vzor delavnosti, so ustvarile skoro iz nič nekaj, kar je lahko v ponos naši državi. Na žalost se morajo stalno boriti za skromne kredite in prostore, kajti prostori ne zadoščajo niti za dva oddelka, četudi jih je dolga vrsta. Krediti za ta edini zavod v državi so preskopo odmerjeni, tako da se zavod komaj prerije in da je nevarnost, da bo sčasoma tudi gorečnost njegovih profesorjev spričo večnih denarnih težkoč in silnega nedostajanja prostorov pojenjala, kar bi bila za naš bodoči naraščaj nepregledna škoda. Samo en zgled: stavba za röntgenološki zavod stoji že dve leti v sirovem stanju, ni pa kredita za njen omet, dasi so oprava zavoda, okna, podl in vrata že za vstavitve pripravljeni.

Glavna krivda za hude izgube našega narodnega gospodarstva je slaba poučenost našega kmetovalca. V zadnjih letih se prirejajo po občinah zimske kmetijski tečaji, ki so precej dobro obiskani, saj so naši kmetovalci prav dovzetni za nadaljnjo strokovno izobrazbo. V njih se opaža, da so vobče najbolj obiskana predavanja, ki se tičejo živinozdravništva. Naš kmet pozna dobro svojega veterinarja, veterinar pa pozna njegove hleve in njegovo živino. Zato kmetovalec živinozdravniku veliko zaupa in išče pri njem nasvetov ob vsaki priliki. S pogostim premeščanjem veterinarjev se je sicer v zadnjih letih temu zaupanju precej škodovalo, ker ni imel veterinar prilike in časa, da bi se dobro upoznal z živinorejci novega kraja. Zato pa je uspeh veterinarskih predavanj tamkaj, kjer kmetovalci svojega veterinarja dobro poznajo, neprimerno večji. Žal manjkajo za ta predavanja veterinarjem demonstracijska sredstva. Mrtva beseda nima nikdar tistega uspeha, kakor ga imajo predavanja, pod-

prta z raznimi demonstracijskimi sredstvi. V veterinarskem vagonu spredaj omenjene potujoče kmetijske razstave smo videli zelo nazorno slike, ki bi morale biti na vsaki osnovni šoli.

Pričeti bi bilo treba z veterinarskim poukom že na osnovnih šolah, kjer bi se moral v tej smeri razširiti kmetijski pouk. Tako bi se sčasoma vzgojil nov rod kmetovalcev, ki bi se znal drugače čuvati kužnih bolezni, kakor se jih zna sedanjí rod, ki prav zaradi radovednosti najpogosteje zanese v svoje hleve razne kuge. Seveda bi se moralo v to svrhu vzgojiti učiteljstvo. Posebno v zadnjih letih se vedno jasneje kaže potreba, da se uvede na učiteljskih pouk o živalski higieni (preprečenju bolezni), ki pa bi ne smel manjkati na nobeni gospodinjški šoli. Tam, kjer so te šole, je na razpolago dovolj veterinarjev, ki bi ta posel prevzeli. Uspehi bi se pokazali v nekaj letih. V ta namen naj bi se sčasoma na vseh šolah nabavila potrebna učna sredstva, ki se dobivajo sedaj že vsa doma in jih ni treba naročati v tujini. Najbolji dokaz za to je oprema veterinarskega vagona potujoče kmetijske razstave, ki je vsa doma izdelana. Tako bi si vzgojili mladino za boj proti živalskim nalezljivim boleznim, ki nam tako silno škodujejo. Tako pomoč si želi ves živinozdravniški stan, ki bi se tako lažje opiral na izobražen kmečki stan. Brez sodelovanja javnosti pa je veterinar brez moči, posebno sedaj, ko je na sedežu vsakega sreza samo po ena sama moč, ki ne zmore niti vsega pisarniškega dela,

s katerim je kot sreski poročevalec preobložena. Za prakso ji preostaja premalo časa, tako da je največkrat primorana, zbita od dela, žrtvovati za pisarniško delo še svoje noči. Drugače pa bi imela v pomoč razumnejši rod, s katerega pomočjo bi ji bilo lažje ovladati razne kuge. Zato spada pouk o veterinarski higieni na vsako učiteljsko in vsako gospodinjško šolo, kakor se poučuje ta predmet na kmetijskih šolah.

Ker pa zaenkrat še vsega tega ni, se morajo prirejati razstave. O njihovi potrebi se je pripravila med prvimi v Evropi naša država, odnosno njeni veterinarji. V to svrhu se je najprej izpopolnila potujoča kmetijska razstava z vagonom za veterinarstvo, ki pa je nudil komaj za prvo silo nekaj pouka. Da se pouči vsaj javnost o važnosti veterinarstva za narodno gospodarstvo in kakor tudi za narodno zdravje, pa bodo priredili letošnjo jesen ob priliki jesenskega velesejma v Ljubljani naši živinozdravniki veliko veterinarsko razstavo. Tam bo videl vsak kmet, ki je obiskoval kmetijski tečaj, vse tisto, kar je na tečaju slišal. Narodni gospodar bo videl nevarnosti raznih izgub na živini za narodno gospodarstvo, vsak izobraženec nevarnosti živalskih kug za človeško zdravje, vsi skupaj pa ogromen razvoj veterinarstva v teku zadnje dobe. Da se omogoči lažji obisk te razstave, bo za vsakega obiskovalca velesejma ta razstava prosta vstopnine.

Dr. Josip Kunc.

Pomisliki k združitvi občin

(Dopis z dežele.)

Kakor je slišati, stojimo v naši banovini pred važnimi občinskimi izpremembami, pred združitvijo manjših občin v velike. Res so v naši banovini občine, ki skoraj niso vredne tega imena, ker imajo le nekaj stotin prebivalstva. Če se več takih občin združi ali spoji po svoji zemljepisni legi, svojih prosvetnih napravah, svojem gospodarskem, prometnem značaju v eno večjo občino, ki bo ustrezala vsem današnjim zahtevam in potrebam, je vse prav. So pa zopet občine z nekaj tisoči prebivalcev, ki imajo vse pogoje za lasten obstoj, so primerno po zemljepisni legi zaokrožene, imajo svojo bolj ali manj znano, če že ne ravno znamenito preteklost, svoj županijski urad ali občinski dom, svojo šolo, kjer so občani,

četudi nekateri nekoliko oddaljeni od vseh teh ustanov, vendar še v primerni razdalji in bližini.

Sodimo, da nikakor ni primerno take občine združevati po dve, tri ali še več v eno ogromno občino, kjer bo imela večina občanov po več ur hoda na občinski urad, marsikje dalje kakor do svojega sodišča in sreskega načelstva. Če so nekatere teh občin pri sedanjih težavnih gospodarskih razmerah v denarnih stiskah, še ni to povod za združitve, kajti kakor hitro se bo v gospodarskem oziru obrnilo na bolje, bodo našle tudi te občine pot iz stiske. Sploh pa so v podobnem položaju malodane vse države in vse druge podobne korporacije, avtonomna mesta, banovine in srezí. Niso tukaj odločilne sedanje slabe de-

LJUBLJANSKI VELESEJEM

„Ljubljana v jeseni“
od 2. do 11. septembra 1933.

Kulturna in gospodarska razstava.

Razstavišče obsega 40.000 m².

Jugoslovenska veterinarska razstava.
Razstave: «Slovenska cerkev», misijonsko-etnološka in umetnostna «Madone slovenskih likovnih umetnikov».

Razstave vina, sira, mleka, medu, zelenjave, sadja in semen.

Vrtnarska razstava dalij.

Razstavi goveda montafonske pasme 2. in 3. septembra ter koz in ovac od 5. do 11. septembra.

Gospodinjstva razstava.

Etnološka razstava timoške pokrajine.

Industrija, obrt (specialno pohoštvo).

Konkurenca jugoslovenskih harmonikarjev 8. septembra.

Zabavišče. — Variété.

Polovična voznina na železnicah.

Popust na parobrodih.

Legitimacije se dobivajo pri biletarnah Putnika, vseh večjih denarnih zavodih, župnih in občinskih uradih.

narne razmere posameznih občin za združitve v velike občine, češ, denarni položaj take velike občine se bo zboljšal, kar je pa dvomljivo. Kakor se doznava, hočejo nekateri cele doline z več občinami s tremi, štirimi urami prehoda in še več združiti v eno veliko občino s pet do deset tisoč prebivalcev. To se pač lahko zgodi v južnih krajih, v Sremu, Banatu in krajih, kjer ima ena sama vas več tisoč stanovalcev.

Vse drugače pa je v gorskih predelih, kakršni so po večini naši kraji, z raztresenimi naselji in selišči, kjer je od enega naseljenca do drugega četrt ali pol ure hoda in še več, vas pa zavzema velik obseg. Na vsak način je treba upoštevati pri združitvi občin vse okolnosti. Kjer je le mogoče, naj bi se združitve opustila. Upošteva naj se predvsem zemljepisni položaj občine, ozira tudi na mišljenje občanov, preteklost, zgodovino občine, nje starost in pomen v preteklosti, nje gospodarske in kulturne naprave do sedaj, nje prometna sredstva do občinskega urada in drugih občinskih naprav. Pomisli naj se, da je narod tem bolj občutljiv in užaljen, čim preprostejši je,

K. M.

Črni mož

Povest iz preteklih dni.

«Naj bo preklet, tisočkrat, milijonkrat! Zemlja naj se pod njim vdre in nebo naj pade nanj. V pekel z njim! Rajko, Rajko, daj mi roko! Ven moram, tja na Poljančev dom, k njemu. Zmleti ga moram, s petami streti v prah. Ven, ven, k njemu, Rajko!»

Izlegnil je roko za sinovo. Toda prestregla jo je druga, manjša, nežnejša roka.

«Potočnik!»

Martine roke so se ga oklenile, kakor bi hotele vzlic vsej slabotnosti preprečiti nesrečo, ki bo uničila njen dom.

«Kaj hočeš? Ali ga hočeš morda rešiti? Ali ti nisem že prej povedal, da mu ne more pomagati ne moč, ne bogastvo in ne prošnje, če mi pride v roko? On je bil moja prva in poslednja misel, podnevi in ponoči. Več mi je vzel, kakor si morete misliti. Mir, smeh, pokoj, srečo, dom, svet z vsem, kar je na njem in z vami vred. Temno je okoli mene in v meni. Ničesar več ne vidim ne z očmi, ne z razumom, ne z duhom. Kar sem poznal, sem pozabil in izgubil. Še drobna sličica vas vseh mi ni ostala. Povejte, ali je mogoče človeku več vzeti? Ali je na svetu kazen, ki bi bila za takega človeka dovolj huda?»

Tedaj je stopila kmetica k njemu in mu dala roko. Poznala je moč svojega milega glasu in rekla mu je:

11

«Pojdi, oče, in sedi! Prva misel ni zmeraj najboljša. In Bog je sodnik! Naj Rajko pove pa Marta tudi. Vse naj povesta, kar vesta. Potem bomo videli, kaj bo treba napraviti.»

«Dà, povej, Rajko! Gorim od radovednosti. Povej, kako si ga zasledil?»

«Vse bom povedal. Toda najprej moram zvedeti, kako ga je Marta spoznala. Ali bi povedala, Marta?»

«Mora biti tako! Oče je danes dejal, da pojde takoj ob osmih spat. Zato sem se odločila, da pojdem k vam na obisk. Hotela sem iti čez vrt, da me dekla ne bi mogla videti. Tam je namreč najbolj skrita pot na cesto. Tiho sem šla čez dvorišče in mimo kolibe, kjer je suhi vodnjak. V njej je bila luč. Pogledala sem skozi špranjo. In veste, koga sem videla v kolibi? Očeta! Misli! Je, da smo še vsi pri jedi in zato se je čutil varnega pred izdajstvom. Obut je bil v visoke škornje, okoli trebuha pa je imel pas in svetlo orožje v njem. Prav tedaj, ko sem gledala skozi špranjo, si je dajal lasuljo z dolgimi lasmi na glavo, potem pa si je pritrdil še gosto črno brado. Naposled si je nataknil še črno krinko na obraz in zlezal v vodnjak. Samo to sem opazila, toda vedela sem že dovolj! Obstala sem kakor pribita, kakor bi bila vame udarila strela z jasnega. Noge so mi bile težke kakor svinec, srce pa kakor kamen. Ko sem odbežala, sem se opotekala kakor pijana. Udje me niso hoteli več ubogati.»

«Ubogi otrok!» je dejala sočutno stara Potočnica. «Zato si bila tako bleda in izmučena, ko si prišla k nam!»

«Možak ni vreden, da bi poljubil temu nedolžnemu otroku čevlji!» je tiho šepnil starec, ki se mu je kri že malce pomirila. «In praviš, da se je skrival v vodnjaku?»

«V rovu, kjer se končuje vodnjak, oče», je pojasnil Rajko. «Veš, rov se začneja že tam pri njegovem skednju na travniku. Potem teče pod Poljančevo hišo in se končuje pri gozdu. Tiho-tapev je okoli dvajset. V rov hodijo tam, kjer je rudnik malo pred koncem vdrta. Tam dobe blago in ga prenašajo čez mejo. Poznajo pa samo spodnji del rova in tam so tudi stopnice, kjer so tebe oslepili.»

«Ali si bil tam?»

«Dà. Zdaj, ko Marta že vse ve, lahko povem resnico!»

Začel je pripovedovati na široko. Kolikokrat sta mati in Marta pograbili njegovo roko, ko je govoril o nevarnostih, ki so mu pretile. Dekle je pozabila očeta in svojo lastno nesrečo ter mislilo samo na strašno predrznost, ki bi bila Rajka lahko stala življenje. Tudi mater so obhajale iste misli. Le stari Potočnik je sedel pri mizi, na videz hladno in pokojno, toda v resnici je kar požiral sinove besede. Časih je globoko zasopel, kakor ne bi mogel pričakati tega, kar še pride. Ali pa je bil morda vsak tak vzdih samo izraz občudovanja in ponosa, da ima takega sina, Rajka, ki bo obnovil blesk starega Potočnikovega rodu?

Ko je Rajko končal, so dolgo vsi v izbi molčali. Oče je prvi izpregovoril:

če se ga zapostavlja v njegovih že starih občinskih pravicah, na katere je ponosen.

Na način, kakor se baje baš pri nas namerava izvesti združitev, se narod ne pridobiva za blaginjo celote in se ne vnema k zdravemu državnemu prepričanju. Izgovor je tudi, če se ustvarijo velike občine, da se s tem zmanjšajo upravni stroški. Težko, da bi to držalo. Čim večja občina, tem več osebja je treba; čim manjša, to se pravi primerna, pa toliko manj. Sploh pa to ne pride v prvi vrsti v poštev, ampak narodove želje in potrebe ter njegova udobnost in preprečitev izgube časa. Preden se kaj določnega sklene, naj se vse dobro pretehta in preudari.

Skrb za zdravje naše vasi

Suha Krajina naj dobi 110 km vodovoda, kar bi veljalo 30 milijonov dinarjev. — Letošnja asanacijska dela.

Ena glavnih nalog Higienskega zavoda je, da skrbi za izboljšanje zdravstvenih pogojev naših krajev povsod, kjer se rade pojavljajo nalezljive bolezni. Le-teh se moramo bati zlasti tam, kjer ni dobre pitne vode, kar se je pokazalo prav sedaj v Cerkljah na Gorenjskem ob pojavu legarja. V odprto tekočo vodo se vedno lahko zateka vsakovrstna nesnaga, guojnica itd., s tem pa razne kužne kali, predvsem bacili tifusa in griže, in odtod se potem pojavljajo kužne bolezni. Najvzornejša naprava je seveda vodovod. Kjer ga ni moči zgraditi, a se več metrov globoko dobi talna voda, gradi imenovani zavod vodnotesne vodnjake. Na Dolenjskem, zlasti v Suhi Krajini, imamo mnogo krajev, kjer ni niti izvirov za vodovod niti talne vode za vodnjake, ker se v kraškem svetu voda razgubi v razpokah. Tu so prebivalci navezani izključno na nebesno vodo in tu ni drugega izhoda, nego graditi dobre kapnice. Na žalost imajo prebivalci skoro po vsej Dolejski premalo kapnic in še te so največkrat premajhne in nepravilno zgrajene, tako da morajo v suši hoditi po vodo več ur daleč k potokom ali celo rekam. Takšna voda seveda ni zdrava, ker je odprta.

Za zdaj skuša Higienski zavod rešiti vprašanje dobre pitne vode v suhih krajih tako, da gradi kapnice (cisterne), ki drže do 100.000 litrov

«Prav si imel, Rajko! Zanka je nastavljena. Ne more nam več uiti. Še enkrat je treba udariti in takrat moram biti zraven. Sam si rekel, da ni več nevarno, zato mi tega ne smeš braniti. Čeprav ga ne bom videl... Vsaj slišal ga bom, kako se bo zvijal in otepal. Potem pa bom stopil predenj in mu zadal poslednji, nastrašnejši udarec! Jutri zjutraj ga moraš naznaniti četovodji, ta naj obvesti nadporočnika in potem naj se ples začne!»

«Milost!» je poprosila Marta. «Usmilite se mene in matere! Če ga živega ujamejo, ne bo mogla preboleti sramote.»

«Milost? Ali je bil on milosten in usmiljen? Če bi mu bili milostni, bi se nad samim Bogom pregrešili. Njegove zločine bi odobraval. Kaj briga tebe in tvojo mater Črni mož? Poljancu odpustim trpljenje, ki sem ga občutil, zaradi tebe in tvoje matere mu ga odpustim. Toda Črni mož vama je tujec. Vsilil se vama je in njegovi grehi kličejo do neba po maščevanju! Kličejo kakor Ablova kri in nikogar ni, ki bi mu mogel dati zanje odvezo. Nikoli se ne bo mogel zanje dovolj izpokoriti. Vsa vas ve, kako se razumeša s Poljancem. Zato tudi nihče na vasi ne bo rekel zle besede o vaju in nihče ne bo trdil, da sta vidve krivi. Vsa vrata se vama bodo odprla, če bosta potrkali. Ali hočeta še dalje hirati pod njegovim bičem? Vrzita jarem s seboj! To je vajina dolžnost in hvaležni mi morata biti, da ga strem v prah!»

Potočnik je vstal in krenil v sosednjo sobo. Golijat je dobro poznal svoje srce. Vedel je, da

se nadaljnjim prošnjam ubogega dekleta ne bi mogel več ustavljati. Zato se je ognil.

Marta je jokala. Dosti je že pretrpela na svetu, toda današnji dan je bil njen nastrašnejši.

«Nikar se ne grizi!» jo je tolažila Potočnica. «Do jutri je še dolgo in dobro poznam svojega moža. Z Rajkom ga bova že pregovorila ali pa vaj pomirila.»

«Ali bi ga?» jo je tiho vprašal Rajko.

«O, daj ga, Rajko, daj ga! Samo nate še upam. Samo ti ga lahko pomiriš. Ali boš poizkusil?»

«Bom, Marta. Tebi na ljubo bom storil vse, kar bo v mojih močeh. Govoril bom z očetom. Morda bova našla izhod, ki bo osvobodil deželo Črnega moža, ne da bi kdo zvedel, kdo je bil.»

«Rajko, če boš mogel to storiti, ti bom hvaležna, dokler bom živa!»

Jela se je odpravljati.

«Ali te smem spremiti, Marta?» jo je vprašal.

«Da, prosim te.»

Ko sta šla iz izbe, se je stari Potočnik spel vrnil iz sosednje sobe.

«Zakaj si šel stran, oče?» ga je vprašala žena.

«Ker mi je zaradi Marte hudo in ji ne bi bil mogel ničesar odreči. Sodim, da bi me še tako daleč pregovorila, da bi Črnega moža izpustil iz pesti.»

«In tega ne maraš?»

«Ne, nikakor ne.»

«Potem ne boš kaznoval samo njega, ampak tudi njegove. Še bolj jih boš kaznoval kakor njeg samega. V kaznilnico ga pošljejo. To ni prav za prav nič hudega. Žena in Marta pa bosta

vod že izdeluje načrte za to ogromno podjetje, ki ga bo moči izvesti seveda samo z izdatno državno in banovinsko podporo. Minister za socialno politiko in narodno zdravje je v ta namen že odobril kredit 15 milijonov dinarjev. Načrt je zasnovan tako, da se bodo zajeli močni studenci

morali poslušati očitke in ljudje bodo za njima kazali.»

«Ne, to se pa ne bo zgodilo, žena! V varstvo ju vzamem in kdor jima bo rekel le žal besedo, bo čutil mojo moč. Zlata sta vredni in radovedni sem, ali se Rajku ne bodo odprle oči. Marta je deklet, kakršnih je malo!»

Marta in Rajko pa sta šla prav tedaj proti Poljančevi hiši. Tam, kjer sta že enkrat stala, sta se spet ustavila. Dolgo sta molčala. Potem je Marta šepnila:

«Lahko noč, Rajko!»

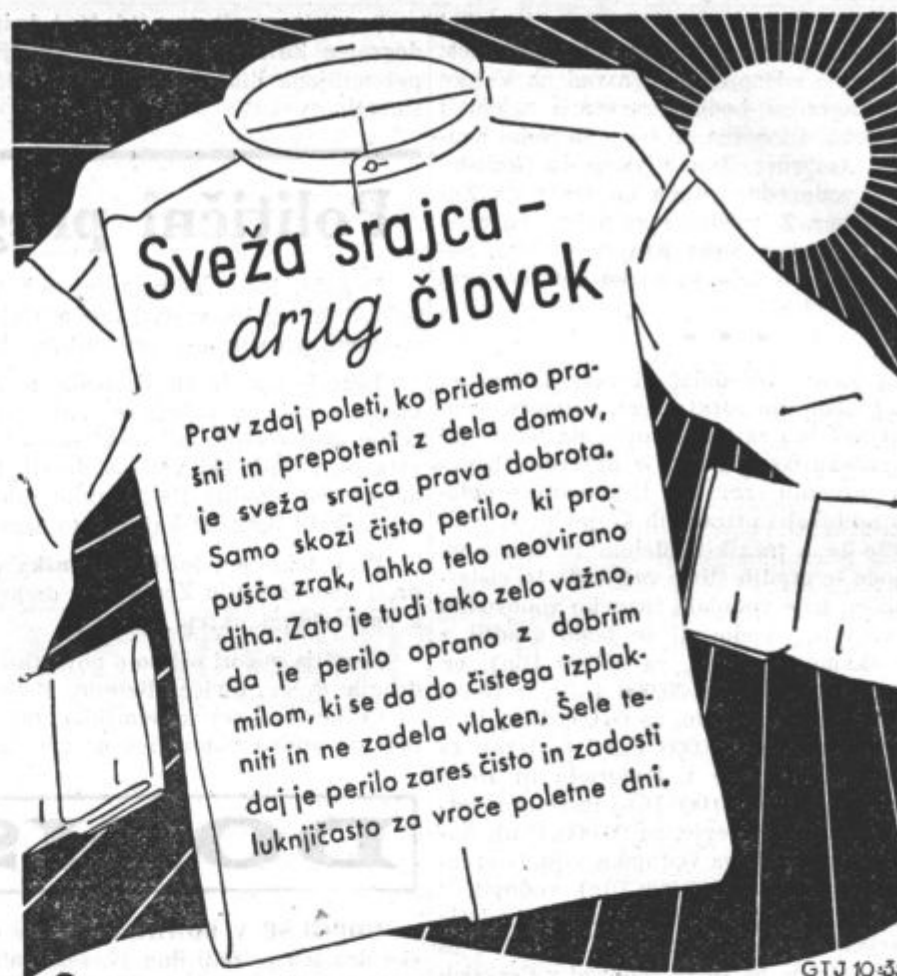
«Kam se ti tako hudo mudi, Marta?»

«Ali nisi čul, kaj je rekel tvoj oče. Tisočkrat, milijonkrat naj bo preklet! Ta kletev teži zdaj tudi mene. Morilčev otrok se ne sme družiti s poštenimi ljudmi. Pusti me, Rajko, da odidem daleč, kamor me bodo nesle noge!»

«Nikar ne bodi huda na očeta! Saj ni tak! Njegova jeza ne bo večna in kletev bo izginila iz razbolelega srca. Mati ga bo že znala počasi omehčati in staval bi, da to že poizkuša. Morilčev otrok nisi! Tega ne smeš verjeti in misliti. Poljanec ti je bolj tuj kakor najbolj tuj človek in niti lasu njegovega ni na tebi!»

«Če ga bodo postavili pred sodišče in bo sojen, bo to materina smrt. In če umre ona, umrem tudi jaz!»

«To bi bilo najstrašnejše, kar bi me moglo zadeti! Tvoje življenje mi je več vredno kakor moje lastno in za tvoje srečo bi dal vse, tudi življenje!»

Samo

GAZELA

TERPENTINOVNO MILO

PERE PERILO ČISTO IN ZRAČNO

GTJ 10-33

v okolici Roba in pri Zagradcu. Od Roba bo tekla cevovod preko Raščice na Videm in do Zagradca. Pri Raščici se bo odcepil poseben vod na Velike Lašče. Pri Zagradcu bodo rezervoarji zajemali vodo iz studenca Globočca, ki bo pojal Suho Krajino, okolico Ambrusa, Žvirče, Hinje in okoliške vasi. Druga vodovodna proga bo tekla na Žužemberk in Dvor. Z izvedbo tega načrta bo večidel vprašanje za vso Suho Krajino rešeno. Seveda bo to ogromno delo, ki ne bo končano prej nego v desetih letih.

* * *

Za letos sicer niso določeni večji zneski za dela, ki naj izboljšajo zdravstvene razmere, vendar je Higienškemu zavodu uspelo, da bo izvršil teh del v znesku 600.000 Din iz državnih, banovinskih in zasebnih sredstev. Ker manjka gotovire, bodo prebivalci prizadetih krajev prispevali svoje deleže le s težaškim delom in dovozom. Letos se bodo še gradili štirje vodovodi, tri cisterne za kapnice, trije vodnjaki in neko vodovodno zajetje s cisterno. Vodovodi se bodo gradili v Jastrobju (kamniški okraj, za 45.000 Din), na Gorenji Rečici (Laško, za 50.000 Din), v Gorenjem Suhadolu (Novo mesto, za 60.000 Din) in v Stranica (Konjice, za 70.000 Din). Cisterne za kapnice se bodo gradile v Podgradu in Dečji vasi (Novo mesto, za po 60.000 Din) in velik rezervoar v Koprivniku (Kočevje, za 80.000 Din). Nadalje se bodo gradili: dva vodnjaka v Št. Lovrenču na Pohorju (oba za 25.000 Din) vodnjak v Rajcu (Krško, za 27.000 Din), vodovodno zajetje z rezervoarjem v Dolenjem Škrilju (Kočevje, za 106.000 Din). Grade pa se že vodovod v Cerkljah pri Krškem (za 1.000.000 Din), vodovod v Hruševem (Ljubljanska okolica, za 27.000 Din) in vodnjaki v Cerkvišču, Stari Lipi in Novi Lipi, Gorenjem Suhorju in Dolenjem Suhorju (črnomaljski okraj, za 80.000 Din).

Kako velika potreba po zdravi pitni vodi je pri nas, dokazuje dejstvo, da je pri Higienškem zavodu še približno 400 nerešenih prošelj za vodne naprave iz krajev, kjer so ugotovili, da je sedanji način preskrbe z vodo nedostaten ali celo v vezi s pojavi nalezljivih bolezni. Poleg vsega navedenega dela, ki ga vrši Higienški zavod za zdravstveno povzdigo naših krajev, pa zavod brezplačno dela tudi načrte za vsa taka dela, za higienško ureditev gospodarstev, za jav-

na kopališča, izolirnice itd. Med drugim bo skoro dograjen Zdravstveni dom v Dolnji Lendavi za pol milijona dinarjev in bo še letos pričel poslovati.

Politični pregled

Pretekli teden ni prinesel nobenih važnejših političnih dogodkov, dasi vznemirjajo narode dan za dnem poročila o raznih ultimatih.

Tako je stavila Italija nedavno Albaniji ultimativno noto, v kateri je zahtevala razne koncesije zase v škodo albanski samostojnosti, hoteč zmanjšati francoski vpliv v deželi. Ker Albanija ni povsem ugodila italijanskim zahtevam, vlada v tem kotu Balkana kaj napeto ozračje.

Prav tako je vložila Japonska oster ugovor proti oboroževanju Zedinjenih držav in zagrozila z nasprotnimi ukrepi.

Nemčija govori očitno o povratku raznih delov drugih držav (Švice, Belgije, Poljske, Francije in Češkoslovaške) k nemški državi, kar seveda tudi ne vpliva pomirljivo na razrvani svet.

DOPISI

GORJUSE V BOHHINJU. Nase mlado sokolsko društvo priredi dne 17. septembra prvi telovadni nastop s sodelovanjem okoliškega sokolstva. Po nastopu bo narodna veselica pri br. Cernetu. — V zadnjem času se mnogo govori o gradbi ceste iz Bohinjske Bele preko Gorjuš in Koprivnika do Jereke. Kako velikega pomena za naše gospodarstvo bi bila cesta, utegne razumeti samo tisti, ki dodobra pozna naše razmere. Sedanji kolovoz je v tako slabem stanju, da se skoro ne more z vozom v dolino. Kako neki naš kmet gospodarji, ko mu pridelkov, ki mu preostajajo, in lesa skoro ni moči spraviti do trgovcev in na postajo, četudi se mu jih je posrečilo prodati. Velik pomen bi imela cesta tudi za tujski promet. Kako krasne ture bi se dale napraviti z Bleda preko Gorjuš in Koprivnika do Bohinjskega jezera. Saj bi se vila cesta po narav-

nost romantičnemu svetu. Za smučarstvo pa imamo tu tako lep svet, da se niti Kranjska gora ne more ponášati z lepšim. Gorjušci nujno prosimo odločujoče gospode, naj se zavzamejo za omenjeno cesto, s katero bo dan pogoj za procvit gospodarstva celotnega Bohinja.

LOKA PRI ŽUSMU. Dne 15. avgusta je sprejelo mnogo ljudi k poslednjemu počitku 73letnega Martina Doboviška, gostilničarja in peka. Kako priljubljen je bil pokojnik vsem Ločanom, je pokazal njegov pogreb. Ostalim domačim izekamo srčno sožalje, blagemu rajniku pa bodi zemljica lahka! — Letos se vinogradniki solžijo, ko hodijo po vinogradu. Grozdje kaže na slabo trgateg. Kako bo kmet dobil denar za davek in obresti. Gospodinjje žalujejo po tistih časih, ko so bila jajca še po dva dinarja, zakaj, takrat si je vsaka lahko privoščila kavo s sladkorjem za zajtrk; sedaj ko so jajca po 50 var, pa je komaj za sol in petrolej.

MULJAVA. Vsakomur, ki je že čital Jurčičeve knjige, je znano krajevno ime Muljava. Da so Muljavci dobri narodnjaki, ni treba poudarjati. Da so dobri kristjani, so pa tudi dejanski in gmotno pokazali, ko so zgradili v letih 1931. in 1932. lično enonadstropno hišo, namenjeno za stanovanje duhovniku, ki so ga dobili dne 1. septembra lani. Vsa dela je vodil ter dal tudi prostor za stavbo in vrt v izmeri polovice orala po zamenjavi v vrednosti 10.000 Din brezplačno g. Anton Lampret, posestnik na Muljavi št. 17. Pomagala pa mu je pri gradnji vsa soseska. Toliko ugotavljamo resnici na ljubo.

GOSPODARSTVO

Tedenski tržni pregled

ZIVINA. Na vseh zadnjih sejmih se je opazala precejšnja ponudba živine zaradi suše, vendar pa so ostale cene neizpremenjene.

HMELJ. Obiranje je končano. Pridelek 11.000 metrskih stotov je prav dober v barvi in kakovosti. Cene so se naglo dvignile in so dosegle v torek 29. t. m. že 95, z napitnino celo 100 Din.

Prijel jo je za roko in čutila je po rahlem drhtenju njegovega glasu, da so prišle te besede iz dna srca.

«Nikar ne govori tako. Saj te ne smem biti vredna, Rajko!»

«Kdo ti more prepovedati, če hočeš biti?»

«Ti sam!»

«Jaz? Če bi bil slednji kamen v gorah dejanje, ki tlači vest Črnega moža, če bi bilo slednje drevo v gozdu znak zločina, ki ga je on zagrešil, mi vendar kaj takega ne bi prišlo na misel. In če bi ves svet kazal s prstom nate in če te ne bi hotel nihče pogledati zaradi njega, bi te častil bolj kakor samega sebe in te branil s pestjo proti vsaki žalitvi, ki bi se jo kdo upal izreči.»

Stisnil jo je k sebi na prsi, da je vzdrtela, kakor bi jo bilo nekaj streslo in zazeblu v srce.

«Marta, ljubim te, tako te ljubim, da ti tega ne morem povedati. Ko sem te prvič videl, sem že vedel, da je moja duša tvoja, za zmeraj, do smrti. Ti si najdražje, kar poznam, najčudovitejša, kar si želim, in vse življenje bi ti hotel samo kazati, kako sveta in draga si mi. Prosim te, Marta, povej mi, ali hočeš biti moja?»

Nekaj neznanega ji je stisnilo grlo. Ni vedela, kaj se godi v njej in okoli nje. Samo plašno se je z rokama oklenila njegovega vratu in naslonila glavo na mogočne prsi, odkoder je gorela njegova ljubezen. Sklonil se je k njej in ji pogledal v velike, jasne oči.

«Nikar tako tiho, Marta! Povej tisto besedo, samo eno besedo! Ali me imaš rada!»

«Da!»

Bolj slutil je to besedo, kakor čul. In vendar je bil srečen, tako srečen, da bi svet objel tisti trenutek.

«Tako boš ostala na mojem srcu, dokler bo utripalo in občutilo vse tisto tolažbo, ki preganja trpljenje in ga izpreminja v srečo in blaženost.»

Še dolgo sta stala drug ob drugem brez besede. Roka je stiskala roko, oko se je utapljalo v očesu in ko je naposled prišel čas za ločitev, se jima je zdelo, da se ne bosta mogla drug od drugega odtrgati.

«Dobro spi, Marta, in verjemi, da se bo vse srečno končalo.»

«Dobro spi, Rajko. Zaupam tebi in Bogu, ki ti bo v pomoč!»

Ko je prišel Rajko domov, sta bila oče in mati še pokoncu. Čakala sta ga.

«Dolgo te ni bilo nazaj, Rajko», je rekla mati.

«Marta te je hotela najbrž pregovoriti, da ne bi njenega očeta nasledoval. Ali ne?»

«Ne, mati. Nekaj drugega je; toda zdaj vama še ne morem povedati.»

«Nekaj sem opazila, Rajko», se je nasmehnila mati. «Zdi se mi, da se rada vidita.»

Rajko je zardel. Potem pa je naglo dejal:

«Da, mati. Še več. Vidiva, da sva drug za drugega ustvarjena. Nikoli več se ne bova ločila.»

«Kaj praviš, fant?» je vprašal oče. «Ali je to res?»

«Da, Marta bo moja vzlic Poljancu in Črnemu možu. Ali vama bo prav?»

«Iz vsega srca!» sta dejala oba v en glas in ga prijel za roko. Oče pa je še rekel: «Večjega veselja mi ne bi bil mogel napraviti! In Polja-

nec? — Kaj bo zdaj z njim? Ali smem lastnega tasta spraviti v ječo? Kaj praviš na to, Rajko?»

«Oče, kar je nam storil, mu lahko odpustimo, toda mi nismo edini in če bo ostal na prostem, bo še mnogim nevaren. Skoraj da se mi zdi zločin, če ga pustimo pobegniti, in vendar se ne upam Marte užaliti in njene matere tudi ne. K njemu pojdem in se z njim odkrito pomenim. Če se bo hotel izpreobrniti, je prav. Če pa se ne bo maral, bo naša dolžnost, da ga s silo uničimo.»

«Prav tako govoriš, kakor sem jaz sam mislil, Rajko! Vse bom potrpel, če ne bo šlo drugače, in odpustil mu bom krivice, ki mi jih je bil prizadejal. Če se bo hotel poboljšati, ti ne more nihče braniti, da ga ne bi vzel za tasta. Če pa ne bo šlo, si dolžan Bogu in vsemu svetu, da ga napraviš neškodljivega. A k njemu ne pojdeš ti, ampak jaz sam. Če se bom moral odreči maščevanju, ki sem po njem dolgo hrepenel vse dni, kar hodim slep po svetu, hočem biti vsaj tisti, ki ga bo na Poljančevini vprašal, ali se hoče poboljšati, ali ne.»

«Ti, oče? Ne, to ne pojde!» se je uprl Rajko in tudi Potočnica mu je začela na vse kriplje braniti. Toda ni ju hotel poslušati. Odmahnil je z roko in vstal.

«Dobro, vse vem, kar mi hočeta povedati, toda svoje zahteve ne maram opustiti. Še zmeraj sem Golijat, to morata vedeti, in ne vem, zakaj naj bi se bal Črnega moža, če bo stopil pred me. Zdaj pojdem. Pri tem ostane, kar sem vama rekel, in lahko noč!»

(Dalje prihodnjič.)

Sejmi

4. septembra: Sv. Lovrene pri Prožinu, Planina (srez Črnomelj), Bogojina, Mozirje, Dolenja vas, Zreče, Kranj, Murska Sobota, Ormož, Slovenj-gradec, Tinsko, Nedeljišče;
5. septembra: Čušperk, Sv. Lenart v Slovenskih goricah;
6. septembra: Vojnik, Dobje;
7. septembra: Sv. Jurij ob Taboru, Črnomelj, Topolovec, Šmarjeta, Tišina, Zagradec, Sv. Gora pri Sv. Petru pod Svetimi gorami;
8. septembra: Negova (samo za blago);
9. septembra: Gradec, Turnišče, Lukovica, Velike Lašče, Bušča vas, Vrh, Spodnja Polskava.

Vrednost denarja

Na naših borzih smo dobili v devizah (k spodnjim tečajem naj se prišteje še premija 28,5 %):

- 1 nizozemski goldinar za 23.10 do 23.28 Din;
1 nemško marko za 13.60 do 13.70 Din;
1 ameriški dolar za 39.19 do 39.47 Din;
100 francoskih frankov za 224 do 225 Din;
100 češkoslovaških kron za 170 do 171 Din;
100 italijanskih lir za 304 do 305 Din.

Avstrijski šiling se je prodajal v zasebnem kliringu po 8.75 Din. Dolar se prodaja po 47 Din s premijo vred.

Vojna škoda se je trgovala po 231 do 232 Din, investicijsko posojilo pa po 49 do 53 Din.

Kratke vesti

== Hmeljski vzročni sejem v Žalcu priredi Hmeljarska prodajna zadruga tudi letos, in sicer v svojem novem lokalu v Žužovi hiši poleg Savinjske posojilnice. Vzorce po najmanj 1 kg hmelja se sprejemajo dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. ure v sejemskem lokalu. Oddajo se pa lahko tudi pri g. Janiču in v zadrugi pisarni v Celju, Vodnikova ulica št. 2, kjer se dobe tudi potrebne vrečice. Vzorec mora prinesiti vsak sam, da tedaj tudi izpolni in podpiše izjavo ter dobi vsa potrebna pojasnila. Hmeljarska prodajna zadruga je navezana sama nase in nima nobega pravega vira dohodkov ter letos tudi ni deležna nobenih podpor. Podprite jo na ta način, da prinesete čim večje vzorce, da z izkupiškomo zanje dobi zadruga vsaj nekaj sredstev za najnujnejše

potrebe. Naša zadruga je slabotna in šele v povojih, zato jo podprimo izdatno in pokažimo s tem, da je med savinjskimi hmeljarji tudi nekaj zadrugne zavesti in smisla za samopomoč! Pridite na sejem in vstopite v zadrugo, kajti čim več nas bo, tem prej bomo dosegli naš končni cilj. Zadruga je zadnji čas v resnih pogajanjih z eno največjih inozemskih tvrdk zaradi direktne dobave hmelja. Prav verjetno je, da bo zadruga že v kratkem lahko prevzela od članov ves hmelj proti takojšnjemu plačilu in nad dnevno ceno. V korist vsake ga zadrugnika je zato da čim prej dostavi vzorec na zadrugi vzorčni sejem, kajti le po teh vzorcih se bo hmelj prevzemal. Seveda mora vsak vzorec točno ustrezati pridelku in mora zato, kdor ima hmelja več vrst, prinesiti od vsake vrste poseben vzorec. Hmeljarji zadrugniki, udeležite se v lastno korist prav vsi vzorčnega sejma in prinesite vzorce čimprej!

DOMAČE NOVOSTI

NE ODLAŠAJTE

s plačilom naročnine! Jesen se bliža, pridelki bodo kmalu pospravljeni, zato ne pozabite na naročnino, List, iz katerega vse leto zajemate pouk in Vam dela kratek čas, ključ po hrani, po plačilu, da Vas bo lahko še nadalje učil in zabaval. Zato storite svojo dolžnost in poravnajte naročnino do konca leta. Kdor nima več položnice, naj piše na upravo, da mu pošlje drugo.

Upravištvo «DOMOVINE».

* Kralj je podelil štipendijo sinu ponesrečenega letalca. Kakor znano, se je nedavno ponesrečil blagajnik zagreškega aerokluba I. Hekl, ki je zapustil nepreskrbljeno ženo in sina, ki je slušatelj prava. Kralj se je osebno zanimal za rodino pokojnega Hekla ter je sinu za dobo študiranja iz lastnih sredstev naklonil štipendijo.

* Sklicanje banovinskega sveta. Banska uprava dravske banovine razglša, da se banovinski svet dravske banovine sestane 4. septembra t. l. ob 10. dopoldne k izrednemu zasedanju. Predmet zasedanja bo: 1.) sklepanje o uredbi glede sestave kandidatnih list, glede sestave in poslovanja volilnih odborov in glede ravnanja pri glasova-

nju pri občinskih volitvah v smislu člena 31. občinskega zakona; 2.) razprava o «Uredbi o zavarovanju žitaric in plodov proti točji» in 3.) razprava o načinu uporabe in porazdelitve dohodkov «Bednostnega sklada» dravske banovine 1933/34.

* Kmetijski praznik na Bledu na Malega Šmaradan, to je 8. septembra, za katerega je tudi letos dovoljena polovična vožnja, se bo vršil po temle sporedu: Ob 9. bo posprejemu gg. zastopnikov vlade, banske uprave in drugih gostov na prireditvenem prostoru v Zaki razstava gorenjske (pincgavske) živine. Ob 13. se zbero vsi udeleženci v narodnih nošah, nadalje okrašeni vozovi in konjeniki na cesti pred Blejskim domom za slavnostni spreved. Po sprevedu bo javno zborovanje, na katerem bodo poročali o političnem, mednarodnem in gospodarskem položaju gg. ministra Ivan Pucelj, dr. Albert Kramer, ban dr. Drago Marušič in sreski poslanec Ivan Mohorič. Govorilo bo še več senatorjev in poslancev iz naše in drugih banovin. Govore bodo prenašali zvočniki, da jih bodo lahko čuli vsi udeleženci. Ob 16. se bodo vršile velike konjske dirke ameriških dirkačev in tudi domačih lahkih in težkih kmečkih konj, katerih podrobnosti spored smo že objavili. S totalizatorjem bo nude na prilika za stave in tekmovanje v presojanju konj. Po dirkah bo velika ljudska veselica na prostem v zeleni Zaki. Ta kmetijski praznik bo, kakor vsako leto, tudi letos javna in odločna prireditel slovenskega kmeta za jugoslovensko narodno edinstvo in za pospešen kmečko-gospodarski napredek.

* Mirko Neudorfer žrtev zločina. Dne 24. avgusta okoli treh popoldne je bil ustreljen na svojem posestvu nedaleč od Zlatarja (savska banovina) narodni poslanec in bivši minister Mirko Neudorfer. Umoril ga je neki mladenič, ki je prosil Neudorferja, ko ga je našel, naj ga sprejme v službo na posestvu. Ko je Neudorfer zahteval izkazilo, je neznanec potegnil revolver in dvakrat ustrelil. Neudorfer se je zgrudil in obležal na mestu mrtev. Zločinec je pobegnil v gozd. Na kraj zločina sta prišla kmalu upravnik policije iz Zagreba s policijskimi agenti in poveljnik orožniške postaje z svojimi ljudmi. Ukrenjeno je bilo takoj vse potrebno, da morilca izsledijo. Notranje ministstvo je razpisalo nagrado v znesku 10.000 Din za izsleditev morilca.

* Nenadna smrt odličnega politika. Preteklo nedeljo je v Rogaški Slatini nenadno umrl začet

Soteščan:

Tajnosti gorske vasice

Povest iz prošlega stoletja.

Na račun prijaznih gospodov je pilo skoro pol Rovišja do ranega jutra. Potem so se odpeljali s čudovitim strojem, ki so ga našli z zvijačo. Zato so bili tako dobre volje.

Simenka in Babnica sta se onezavestili, ko sta izvedeli, kaj sta naredili. Druga drugi sta očitali krivdo, a vsaka se je delala nedolžno. Med hišama, kjer je cvetelo prej prijateljstvo, je nastalo sovraštvo, ki je trajalo dolga leta.

Minka je izgubila slednje upanje v ženino vrnitev. Prej se je še nekoliko tolažila, a zdaj je podpisana njegova obsodba. Kazen bo dolga in huda. Kdaj ji bo kanila na dušo milost svetega zakona? Tudi ona je čutila sosedo. Videla je, kako je dregnula s komolcem mater takrat, ko bi jo bila morala podpirati v molčanju.

Simenka se ni mogla ubraniti krivde celó sama je izprevidela, da se je dala prehitro zapeljati. Roviški župnik pa je trdil na prižnici: «Zemlja je že tako ustvarjena, da se vsaka krivica maščuje sama od sebe...»

8. Dnevi pokore.

Obsojeni ponarejevalci denarja so se pokorili v mračnih zaporih na ljubljanskem gradu. Od tam se je videlo na roviške hribe, dočim je ležalo Bukovje zadaj za gričem, a Potočje niže v dolini.

Sodba je bila izrečena, čim so jetniki priznali svojo krivdo. Tajili so dokaj časa ter se

zagovarjali tako spretno, da jih je sodišče že nameravalo izpustiti iz zapor. Šele ko so jim pokazali stroj iz votline pod Grčo, so izpovedali resnico. Poštar Vintar je celó izdal skrivališče, kamor je shranil denar iz poštna blagajne. To mu je znižalo kazen na petnajstletno ječo.

Bukovčani so odlagali krivdo na pobeglega Škorca. Dasi je sodišče upoštevalo nekatere olajšave, je v zlic temu izreklo ostro sodbo. Babnik, Šimenc, Gorjanc in Potokarjev Lojze so bili kaznovani s po desetletnim zaporom. Samo Rjavka je imela srečo — sodišče ji je prisodilo le pet let pokore.

Obsojenci so sprejeli kazen ter jo takoj nastopili. Pokorili pa se niso sami za zamreženimi okni, marveč pokorile so se tudi njihove žene z otroki vred. Dom brez gospodarja je kakor dežela brez vladarja. Dobra gospodinja podpira sicer tri vogale hiše, toda če se podira četrti, ki sloni na možu, jame razpadati vsa stavba. Taki domovi nimajo trdnih tal ter so zapisani propadu.

Nazadovanje pri gospodarstvu se je v Bukovju čedalje bolj opazovalo. Polje, površno obdelano, je vsako leto slabše rodilo. Po senožitih sta rasla trnje in grmovje. Dvorišča so bila zanemarjena; polomnjeno orodje je ležalo povsod razmetano. Poti skozi vas ni nihče več redno posipal. Po globoko zajedenih kolesnicah se je pretakala gnojica, v kateri so se kopali prašiči.

Bukovje je sličilo pokopališču, kjer sta lahko miselnost in pohlep po denarju pokopala srečo in zadovoljstvo. Belili so se le še pobeljeni zidovi

kakor spomeniki prejšnjega blagostanja. Smeh se je umaknil solzam in vzdihovanju.

Babnikova Minka je morala izpiti grenko čašo trpljenja. Roka pravice jo je iztrgala ljubečemu ženinu, prav ko jo je hotel povesti pred oltar v dosmrtno zvezo. Tedaj bi bile pozabljene vse ne-rodnosti mladega življenja. Kar bodo skoro imenovali izrodek greha, bi veljalo kot sad zakonskega blagoslova. Lahko bi bila vzor poštenim materam; tako pa bo mladini v pohujšanje in spodtiko.

Njen strah je bil upravičen. Na svet je pri-jokalo nežno dete — živa podoba nesrečnega očeta. Minka je želela, naj bi ga krstili za Lojzka Župnik na Rovišju pa se je temu zgovorno upiral. «Alojzij je cvet nedolžnosti», se je prepiral z botrom. «Ne spodobi se, da bi krstili na njegovo ime otroka, rojenega v nečistosti.»

«Kakšno ime pa naj mu damo?» je stokal boter.

«Takšni otroci pridejo nepoklicani na svet, zato ne spadajo v pošteno družbo. — Krstil ga bom na ime kakega judovskega svetnika...»

«Kaj?» Boter je menil, da ga ni prav razumel. «Zaradi mene naj bo Izak ali David...»

«Tisto pa že ne, tisto!» je porasel boter. «Mi smo kristjani, ne pa judje... In naposled — otrok je nedolžen...»

Župnik se je moral vdati. Z nejevoljo na obrazu je stopil pred krstni kamen. Tukaj ni pogledal otroka, ko mu je brisal madež izvirnega greha. Več časa je mižal z očmi, kadar je krščeval nezakonskega otroka.

od kapi senator g. dr. Emil Gavril. Kosil je v neki okoliški restavraciji, po kosilu pa je v večji družbi igral domino. Nenadno je omahnil in izdihnil na mestu. Pokojnik je bil doma iz Velikega Bečkereka in je mnogo delal in trpel za svoj narod že pod Madžari in je posvetil po zedinjenju vse svoje moči blagru domovine.

* **Smrt metliškega sreskega načelnika.** Preteklo nedeljo je zadela kap metliškega sreskega načelnika g. Ernesta Karlavariša. Istran po rodu si je pridobil s svojim delom v Metliki med narodom največjo priljubljenost. Ima pa tudi velike zasluge za utrjevanje in razširjanje naše jugoslovenske misli v vseh krajih, kjer je služboval. Naj mu bo lahka zemlja!

* **3000 prošelj.** Naše Prosvedno ministrstvo je ustavilo sprejemanje, odnosno vpisovanje v prvi razred učiteljske, in sicer zato, ker leži pri njem nad 3000 prošelj, ki se tičejo imenovanj učiteljev. Praznih mest je samo 200 in se hranijo za učitelje, ki so morali k vojakom.

* **Na banovinski kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu** se prične novo šolsko leto ob začetku meseca novembra. Šola ima dva oddelka: letno šolo in zimsko šolo. Prva traja eno leto, druga pa dve zimi po pet mesecev, in sicer bo prihodnjo zimo prvi tečaj, drugo pa drugi. Vsi učenci stanujejo v zavodu, kjer so povsem oskrbovani. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni sinovi kmečkih staršev, ki ostanejo po končanem šolanju na kmetiji. Svojerodno spisane prošnje za obe šoli, kolkovane s 5 Din, je poslati ravnateljstvu banovinske kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu najpozneje do 15. septembra t. l. Prošnji je priložiti: krstni list, domovnico, odpustnico, odnosno zadnje šolsko izpričevalo, izpričevalo o pravosti tistih prosilcev, ki ne stopijo v zavod neposredno iz kake druge šole, izjavo staršev, odnosno varuha (kolek za 2 dinarja), potom katere se zavežejo plačevati stroške šolanja, obvezno izjavo staršev ali varuha (kolek za 2 dinarja), ki želijo banovinsko ali kako drugo štipendijo (podporo) iz javnih sredstev, da bo njihov sin ali varovanec ostal pozneje na domači kmetiji, v nasprotnem primeru pa, da povrnejo zavodu sprejeto podporo iz javnih sredstev. Starost najmanj 16 let in vsaj z dobrim uspehom dovršena osnovna šola. Pri vstopu v šolo morajo opraviti učenci kratek sprejemni izpit iz slovenščine in računstva, katerega so oproščeni absolventi dveh ali več razredov meščanske

šole ali kake nižje srednje šole. Hkrati preišče njihovo zdravstveno stanje zavodov zdravnik. Oskrbnina znaša do preklica na mesec od 25 do 300 Din po prosilčevih premoženjskih razmerah in se plačuje mesečno vnaprej. Prosilci za banovinsko znižano mesto morajo predložiti davčno ali občinsko potrdilo o velikosti posestva in višini letnih davkov z navedbo družinskih in gospodarskih razmer.

* **Zveza absolventov kmetijskih šol dravske banovine** bo imela svojo člansko skupščino v nedeljo dne 10. septembra ob 11. v Ljubljani, v mali dvorani hotela «Uniona».

* **Kmečkega praznika na Cvenu** 3. septembra pod pokroviteljstvom g. senatorja dr. J. Miroslava Ploja se udeležijo gg. ministri Pucelj, ban dr. Marušič in več narodnih poslancev. Na praznik pa vabimo tudi vse sosede, prijatelje in znance. Vse bomo gostoljubno sprejeli in pogostili poleg drugih dobrot tudi z gibanicami in krapci. Tega pa marsikdo ne pozna. Je to naša narodna jed, ki se vsakemu tujcu dopade in slovi prav tako kakor naša žlahtna ljutomerska kapljica.

* **Obrtniški vajeniški dom v Ljubljani**, bo odprt 8. septembra. Opozarjamo starše in varuhe, da se še sprejemajo vajenci, ki se žele izučiti obrti v Ljubljani. V domu bodo vajenci popolnoma oskrbovani ter bodo dobivali pravilno vzgojo. Pojasnila, pismena ali ustna, daje uprava doma v Ljubljani, Lipičeva ulica št. 2, telefon št. 35-23.

* **Veterinarska razstava**, ki bo prirejena v okviru letošnjega jesenskega velesejma v Ljubljani od 2. do 11. septembra, bo prav za vsakogar zelo zanimiva in poučna. To razstavo bo priredila dravska sekcija jugoslovanskega veterinarskega združenja, kar nam jamči, da bo razstava obsežna in verna slika sodobnega živinozdravstva ali veterine, kakršne do sedaj tudi v visokokulturnem tujezemstvu še niso videli. Na razstavi bodo prišli v poštev: Pogoji in pomen živinoreje v naši državi. Embrijologija, porodništvo. Nega in hranjenje mladih živali. Razvojne in vzgojne bolezni. Higijena nege živali. Higijena prehrane. Anatomija in fiziologija. Pasme. (Konj, govedo, svinja, ovca, koza, perutnina, kuncereja, čebele ribe.) Kužne bolezni. Zatiranje infekcijskih in parazitskih bolezni. Druge bolezni. Forenzična veterina. Bolezni kopita in parkljev. Veterinarska praksa. Mazaštvo. Higijena živil animalskega izvora. Živalski promet. Živalske sirovine. Vsak-

danje ukoriščanje živali. Druge male živali za sport in ukoriščanje, njih higijena in bolezni. Veterinarski pouk in literatura. Šematizem veterinarjev Jugoslavije. — Že ta kratko naveden spored kaže, kako važna bo prireditelj za vsakogar, ne le za našega kmetijskega gospodarja. Razstava bo obsežala dva razstavna paviljona v približni izmeri 2000 m² razstavnega prostora.

* **Vinska razstava na ljubljanskem velesejmu** od 2. do 11. septembra t. l. bo obsegala prodajo namiznega in buteljčnega vina ter bo nudila obiskovalcem priliko, da se pouče o kakovosti naših prvovrstnih domačih vin. Zastopana bodo vina iz najvažnejših vinskih okolišev. Vina se bodo točila v malih kozarcih in tudi kupčije se bodo lahko sklepale. Razstavo organizira kmetijski odbor velesejma.

* **Pazite pri sprejemanju srebrnega denarja.** Že ponovno so oblastva in časopisje opozarjali občinstvo, naj bo previdno pri menjavanju večjega denarja ter sprejemanju srebrnega in ostalega drobiža glede na vedno bolj pogoste pojave bolj ali manj posrečenih ponarejenih novcev. Pred kratkim je ljubljanska policija spet zablenila razmeroma dobro ponarejen dvajsetdinarski srebrnik, ki izvira najbrž iz ponarejevalskih delavnic v Celju ali pa v Dravogradu, ki so ju oblastva nedavno razkrila.

* **Ustanovitev Jugoslovenske narodne radikalne stranke** ni bila dovoljena. Minister za notranje posle je odklonil ustanovitev Jugoslovenske narodne radikalne stranke, ki so jo prijavili upokojeni minister dr. Slavko Miletič, državni podtajnik v pokoju Ranko Trifunović in inž. Miloš Bobić, vsi iz Beograda, ker ima naslov Jugoslovenska narodna radikalna stranka vse prvine iz imena nekdanje, razpuščene Narodne radikalne stranke, ki je imela po poreklu kakor tudi po ozemlju, na katerem je razvijala svojo politično delavnost, predvsem plemensko obeležje ali jo je tako vsaj razumel velik del našega naroda.

* **Razstava Marijinih podob slovenskih umetnikov.** Umetnostne razstave na ljubljanskem velesejmu so že dobro poznane. Tudi na letošnjem jesenskem velesejmu bomo imeli umetnostno razstavo, in sicer razstavo Marijinih podob slovenskih likovnih umetnikov. Vsak obiskovalec te razstave bo z listkom volil sliko ali kip, ki se mu najbolj dopade. Izvoljene umetnine bodo odlikovane.

V tistih časih so bile nezakonske matere prave mučenice. Dekleta jih niso marale in med žene se niso smele prikazati. Ljudje so kazali s prstom za njimi ter jih očitno zasramovali. Ako so se zatekle v spovednico, niso dobile odveze.

Vse to je Minka silno bolelo. A mučile so jo še druge bolečine. Stari Potokar je tisto leto popolnoma opešal. Z gospodarstvom se ni mogel več ukvarjati. Čutil je, da sinove vrnitve ne bo več dočkal. Zato je izročil posestvo svojem nečaku. Lojzetu je izgovoril skromno doto, ker se je bal, da mu bo še to zaplenilo oblastvo. Z zaporom je bila združena tudi občutna denarna kazen.

Cim je Minka nekoliko okrevala, se je namenila obiskati Lojzeta in očeta. S seboj je vzela vse bridkosti, katere je prebila, in tudi skrbi za bodočnost. Odšla je s srcem, hrepenečim po tolažbi. Po Lojzetu se ji je zabotelo.

Paznik ga je privedel v posebno celico, ki je bila določena za obiske. Tam ga je čakala z vsem koprnenjem ljubeče duše. Dolgo se že nista videla.

«Lojze, ali si bolan?» Ustrašila se je, ko ga je zagledala.

«Nič mi ni; zdrav sem, ko riba», je trdil, ko sta si segla v roko.

«Pa si tako bled in prepaden...»

«Morda me je prevzelo zidovje...»

Potem mu je začela pripovedovati svoje težave. Vsaka malenkost ga je zanimala iz domačega kraja.

«Kaj pa Lojzek?» ji je nenadno segel v besedo.

«Srčkan je ko angelček in lepo se razvija. Ves ti je podoben.»

«Zakaj ga nisi prinesla s seboj?» se je zadovoljno nasmehnil. Ob misli na otroka je pozabil, da je ubogi jetnik brez svobodne volje.

«Saj veš, da je nerodno prenašati otroka...» Zal ji je bilo, ker mu ni napravila veselja.

«In oče?» jo je vprašal z neko tiho bojaznijo. «Že dolgo nisem prejel od doma nobenega poročila...»

«Oslabeli so, da je groza... Odložili so gospodarstvo... Niso mogli drugače...»

«Komu so dali posestvo?» Lojzeta je zbolelo, kakor bi mu bil kdo iztrgal srce iz prsi.

«Nečaku», je dahnila in zahtela.

Oba sta molčala nekaj časa. Lojze se je vdal v usodo. Sprejeti je moral novo žrtev. Nič ni mogel pomagati.

Mladenka je jokala: «Tedaj je prazno vsako upanje, da bi se kdaj poročila...»

«Minka, še bodo nastopili boljši časi. Vse bo minilo... Tudi trpljenje bo končano... Ako pogori hiša, jo je treba na novo sezidati. Nikdar ne bom pozabil tebe in otroka.»

Resne besede so Minko čudežno potolažile.

«Kaj pa Jože?» se je Lojze spomnil soseda.

«Pri Čotarju je kuhan in pečen...»

«Ali bo kaj?» je bil radoveden.

«Pravijo, je odvrnila kratko. Ni ti bilo prijetno o tem govoriti.

«Pa Murn nič ne brani?»

«Menda so ga pregovorili... Sprevidel je, da denar ni vse, da je v bogastvu — nesreča...»

«V denarju je prekletstvo!» je poudaril Lojze. «Koliko gorja smo si nakopali!»

Tedaj ju je opozoril paznik, da je potekel čas, odmerjen za obiske. Kako naglo je minilo! Mladenč, ki je bil v duhu doma, se je zopet zavedel svoje strašne usode. Zopet bo moral nazaj v tesno celico, kjer mu bodo dnevi tako pusti in dolgi. Pogledal je deset let naprej in vzdihnil sam pri sebi: «Oh, kdaj bodo minila!» Sestanek z njegovo zaročenko je bil kratek...

«In kmalu zopet pridi in Lojzka pozdravi», mu je uhajalo na jok ob razstanku. Minka je molčala njegovo desnico z vročimi solzami.

Paznik je zaročljaj s ključ, nabranimi na železnem obročku, in odšel z jetnikom. Dekle je zrla za njim po mračnem hodniku. Srce se ji je krčilo od žalosti in bolesti.

Spet so se začeli votli koraki. Paznik ji je privedel očeta. Po obsodbi se še nista videla; silno se je izpremenil.

«Oče!» Hči se ga je oklenila krog vratu ter ga poljubila. Vsa objokana mu je potožila svoje nadloge. Pripovedovala mu je, kako občutno ga pogrešajo pri gospodarstvu.

«Minka, vse se bo podrlo!» je ternal starec. Zaradi Lojzeta ji ni rekel žale besede.

Med Lojzetom in očetom je opazilo dekle veliko razliko. Lojze je bil poln poguma, ko je govoril o bodočnosti, oče pa je obupal nad življenjem. Njegov glas je bil otožen; obraz mu je razodeval telesne in duševne muke.

* **Poslednje poizvedbe o Andreju Maliju.** Zadeva Andreja Malija se bliža svojemu koncu. Sodišče poizveduje še o samomoru iz leta 1927., ko se je v Malijevi hiši na Golniku ustrelil tiho-tapec Stare. Vse priče so takrat izpovedale, da se je sam ustrelil, le vdova je trdila, da je to izključeno. Sedaj zahteva vdova obnovitev preiskave, češ, da je Andrej Mali tudi s tem v zvezi, ker so bile neke denarne zadeve prav čudno zapletene: Mali bi moral odšteti Staretu neki denar za saharin. Nadalje se še vedno poizvedujejo podrobnosti glede pastirja Tomažiča, ki so ga našli na Korošici mrtvega. Dobili so pri njem prav vse, samo ne denarja, ki ga je imel pri sebi okrog 2000 Din. Malijeva hiša na Golniku, ki je bila letos le napol dozidana, je že prodana. Prebivalstvo tržiške okolice napeto pričakuje sodne obravnave.

* **Škoda po neurju v Beli krajini.** Prejšnji torek je prihrumela nad Belo Krajino huda nevihta, ki je povzročila po nasadih, vinogradih in njivah veliko škodo ter nekatere kraje močno prizadela. Med deževjem je pričela padati najprej drobna, potem pa ko orehi in jajca debela toča v oglatih kosih, ki so posamezni tehtali po 7 dkg. Največ škode je toča napravila v občini Božakovu, kjer jo cenijo na 400.000 Din. Hudo so prizadeti metliški vinogradi, posebno na znani Vaselici. Neurje je uničilo popolnoma ajdo, polovico koruznih polj in 40 do 50 odstotkov vinogradov. Mnoga cest v Metliki je zelo razrukalo, ker so se kanali zamašili, razbite pa je tudi mnogo strešne opeke, ki jo je vihar pometal z njih. Nevihta je trajala dobro uro. Prizadeti so obvestili poslanca g. Makarja, ki se je mudil v Rogaški Slatini, prav tako pa je bila preko sreskega načelstva obveščena banska uprava, da preceni povprečno škodo in prisloži hudo prizadetim krajem na pomoč.

* **Odkrito tihotapstvo.** Organi ljubljanskega dohodarstvenega urada so prišli te dni na sled zanimivi tihotapski aferi. Na mestni meji so ustavili sladoledarja, ki je kakor sto drugih nedolžnih sladoledarjev rinil svoj voziček po cesti. Bistremu očesu zelenih mestnih čuvajev pa se je vendarle zazdel sumljiv. Ko so pogledali v voziček, so na svoje nemalo začudenje zagledali, da tovari dobri mož v svojem nedolžnem, sicer otroški radosti namenjenemu vozičku, šampanjec in saharin.

* **Nov vodovod.** Predpreteklo nedeljo so otvorili na Koroški Beli slovesno vodovod, ki je sad

dolgoletnega varčevanja in dobrega gospodarstva občinskega odbora. Največ zaslug za dograditev prepotrebnega vodovoda imata občinski predstojnik Erlah in bivši vodovodni odsek, ki mu je načeloval župnik g. Matevž Zbontar.

* **Smrtna nesreča romarja.** Posestnik Andrej Knez, po domače Krane, trda kmečka korenina iz Št. Vida nad Zavodnjo, dober gospodar in skrben oče petih otrok, je na Veliki Šmaren poromal na Urško goro. Po maši se je podal na vrh, da malo pogleda pod seboj prelepi koroški svet in se naužije planinskega solnca. Med ogledovanjem se je pa preveč približal robu. Gotovo ga je prevzela hipna omotica. Izgubil je ravnotežje, strmoglavil v 100 metrov globok žleb in obležal v popolni nezvesti na produ, kjer je kmalu izdihnil.

* **Nočni napad.** 30letni posestnikov sin Ivan Gamež od Sv. Barbare v Slovenskih goricah se je vračal nedavno z Vinice domov. Nenadno se je v temi pojavil neki neznanec in ustrelil proti njemu iz browninga, nato pa brez sledu izginil. Krogla je zadela Gameža v levo nogo tako, da je moral poiskati potrebno pomoč v mariborski bolnišnici.

* **Oblak se je utrgal.** V noči od prejšnjega torka na prejšnjo sredo je besnelo nad Turjakom silovito neurje. Bliskalo in grmelo je, da so se ljudje prestrašeni stiskali v bajtah. Okoli enajstih se je nalive mahoma izpremenil v hudo ploho. Nad graščinskim gozdom, ki je ob cesti med Turjakom in Rašico, pa se je utrgal oblak. V tem času se je mudil na cesti posestnik Bavdek iz Slivnice, ki se je vračal z dvema paroma konj s sejma proti domu. Svet, ki se dviga nad cesto v graščinske njive, se je v nekaj minutah izpremenil v pogubonosno hudournik. Deroča voda je zalila cesto tako, da je odplavila voz in konja v kotanjo, kjer se je zbirala voda. V trenutku so bili voz in konja do vratu v vodi. Prestrašeni posestnik se je komaj izkobil iz vode in hitel na bližnjo turjaško pošto po pomoč. G. Herman Peterlin je pohitel na kraj nesreče in z veliko težavo rešil konja iz tolmana. Pri reševanju so mu vneto pomagali turjaški kovaški mojster gospod Šušteršič z dvema sinovoma kakor tudi graščinski lovec g. Gradišar. Njim gre hvala, da ni bil ubogi kmet ob oba konja. Vode so proti jutru otekale. Zanimivo pri vsem tem je to, da cesta niti ni preveč poškodovana, dasi je prav ona služila kot struga deročemu hudourniku.

* **Vlom v cerkev.** V viharni noči od prejšnjega torka na prejšnjo sredo je bilo vlomljeno v župno cerkev na Studencu pri Sevnici. Vlomilci so prišli pri velikih vratih v cerkev, poskušali so najprej udreti v tabernakelj. Nato so odšli v zakristijo, odkoder so odnesli dva keliha, vredna krog 2000 dinarjev. Za vlomilci ni nikakega sledu.

* **Vlom v glavno zalogo tobaka.** Vlomilci so se prikradli nedavno na dvorišče trgovine Jožeta Hrastelja v Gornji Radgoni ter vlomili v skladišče glavne zaloge tobaka. Nevihta z bliskom in gromom je pripomogla, da so delali neovirano. Odnesli so raznih cigaret, tobaka, vžigalic in cigaretnega papirja v vrednosti nad 25.000 Din. Značilno je, da so poleg drugega odnesli skoro vso zalogo luksuznih cigaret, dočim so zaboj cigaret «Drava» pusti odprt na cesti kakih 50 korakov od skladišča. Zaboj s cigaretami so našle zarana ženske, ki so šle v cerkev. Tudi na raznih drugih krajih so našli raztresene zavojčke tobaka in cigaret, kar priča, da so bili vlomilci iz bližnje okolice. Orožništvo je uvedlo strogo preiskavo.

* **Aretacija drznega tatu.** Franc Wolgemut iz Spodnjega Bitnja pri Kranju je potegnil za nos gostilničarja in mesarja g. Marinška iz Nakla. Izvabil je od njega 30 kg slanin in ročni voziček, češ, da prihaja po naročilu mesarja Hafnerja iz Zgornjega Bitnja. Z vozom in slanino jo je nato popihal nekam. Podobno je ogoljufal tudi trgovca Kapušina v Kranju. Naložil je precej blaga, ki ga pa seveda ni plačal. Orožniki so ga začeli iskati. Zasledujeta ga pa tudi okrogno sodišče in uprava policije v Ljubljani. Menda ima na vesti precejšen kup večjih in manjših tatvin. Kljub temu da se je iz strahu pred orožniki skrival, so ga pred dnevi v Podbrzju našli in odvedli k sodišču v Kranju.

* **Uboj z vilami v pijanosu.** Nedavno se je mudil v hiši studenčnega mojstra Leopolda Kavčiča v Orehovcih 24letni delavec Ivan Vogrin, ki je bil pri Kavčiču že štiri leta zaposlen. Kavčič se je sprl z viničarjem Leopoldom Javšovcem. V spor se je vmešal tudi delavec Vogrin. Ko je namreč omenjenega dne šel Leopold Javšovec mimo Kavčičeve hiše, je navalil Vogrin nanj, ga udaril za tilnik in pobil na tla. V Janšovčevem spremstvu sta bili tudi mali nečakinji, katerih se je nato Vogrin lotil in jih pretepal. Javšovec se je pobral in skočil domov po vile, dočim se je Vogrin oborožil z motiko in znova navalil na Javšovca, ki je zamahnil z vilami in zabodel Vogri-

Hči ga je tolažila: «Oče, deset let bo kmalu minilo... Doma bomo že kako prerili... Tinče in Poldek sta vsak dan krepkejša...»

«Minka, jaz ne bom dočakal prostosti», je zaječal Babnik. «Čutim, kako mi pešajo moči... Doma bi morda še okreval... Tukaj pa...» Mož je pogledal paznika v skrbi zaradi besede, katere še ni bil izpregovoril.

Dekle se je naslonilo na njegovo ramo. Oče je dihal enakomerno in v sapniku mu je hreščalo. «Umrli bom kot jetnik», je napovedal z bridkim glasom. «O, nesrečni denar, kam si me privedel!»

«Oče, kako bi nam bilo lahko prijetno!» Hči se ga je še tesneje oklenila.

«Vsega smo imeli v izobilju... Tudi denarja je bilo dovolj, ni ga bilo treba ponarejati.»

«Prepozno.» Izpredvidela je, da ne pomaga nobeno kesanje. Tudi starec je obupal.

«Kaj, če bi se obrnili na cesarja za pomilostitev?» je spomnila očeta.

Starec ni odgovoril besedice. V njegovem srcu je bilo edino upanje — smrt, ki bi ga rešila muk in težav življenja.

Minka je odhajala potrta z ljubljanskega gradu. Nade, ki so ji vstale pri Lojzetu, so ji podrla očetove besede. Srce se ji je zvijalo ob misli, da oče ne bo prenesel hude kazni. Morda ga ne bo nikdar več videla v življenju.

Hodila je ves dan do trdga večera. Mati jo je željno pričakovala. Ko jo je videla, da prihaja, ji je hitela naproti. Tako silno je bila radovedna.

Minka ji je mnogo povedala, a marsikaj je tudi zamolčala. Da oče boleha, tega mati ni smela izvedeti. Preveč bi jo žalostilo.

«Ali je doma kaj novega?» Hčeri se je videlo dolgo, ker je bila ves dan odsotna.

Mati je imela že na jeziku: «Pri Čotarju so se ženili... V nedeljo bosta na oklicih...»

Minka je omagovala. V čašo trpljenja ji je kanila nova kapljica bridkosti. Hudo je gledati veselje, kadar je srce zamotano v črno žalost. — Kako pravičen je izrek ljubezni, ki pravi: «Veselite se z veselimi, a jokajočimi jokajte!»

Deset let je dolga doba, če človek nekaj pričakuje. Veselje je navadno kratko, a dnevi trpljenja se vlečejo brez konca in kraja.

Naši jetniki so to resnico bridko občutili. Babnik ni več dočakal prostosti; shiral je v bolnišnici, vdan v usodo. Zgodilo se je tako, kakor je bil napovedal.

Šimenc se je bil v kaznionici jako izpremenil. Po prebiti kazni se je vrnil domov ves porasel in postaran. Niti domači ga niso več poznali. Zredil se je le Gorjanc in Rjavka se je kar pomladila, ki se je pa vrnila že pred petimi leti.

Lojze je držal zvesto svojo obljubo. Prva pot ga je vodila v Bukovje, kjer je pozdravil Minko in Lojzka, ki je dorasel v krepkega dečka. «Atek!» Prvič je čul od njega to besedo.

Ob pogledu na Potočje mu je bilo pri srcu. Oče ga je zavrgel — edinega sina... Tam doli se je rodil, a kdo ve, kje bo umrl...

«Kar pri nas ostani!» mu je rekla mati. «Kam boš hodil zdaj na zimo?»

«Rad bi se izognil jeziku... Pomladi bom poiskal kako službo...»

Nastanil se je pri Babniku in pomagal pri delu. Mladi ljudje se v zaporih navadno pokvarijo; pri Lojzetu pa je bila edina izprememba, da je bil deset let starejši.

Kmalu po njegovem prihodu ga je obiskal bratranec, ki je gospodaril v Potočju na njegovem domu. «To-le sem ti prinesel», mu je rekel in položil predenj lepo vsoto denarja.

Lojze se je začudil. Mladi Potočkar mu je razložil: «Ta denar mi je izročil stric, preden je umrl. Dejal mi je, naj ga shranim zate. Zato, ker te ni mogel čakati s posestvom. Odpusti mu — stric ni imel slabega namena. Tudi mene ne smeš sovražiti. Nikdar te nisem izpodrival. Ako meniš, da si prikrajšan pri doti, bom na še jaz nekaj primaknil.»

Mladenič ni ničesar zahteval. Ob spominu na skrbnega očeta se mu je utrnila solza. Znesek, ki mu ga je zapustil, je olajšal sinu mnogo skrbi za bodočnost. Kupil si je pripravno kmetijo, kamor je povedel Lojzka in Minko, katero je tako pristržno ljubil.

V Bukovju se je od takrat mnogo izpremenilo. Sinovi nekdanjih očetov so osiveli v svoji starosti ter imajo dorasle naslednike. Rovišje je pogorelo ter ima dandanes povsem drugačno obliko. Grča pa je ostala takšna, kakršna je bila takrat, ko je skrivala v svoji votlini tajnosti gorske vasice.

K o n e c.

na v prsi. Zamah je bil tako silen, da je Vogrinu zlomil rebro in je bila načeta srčna mrena. Vogrina, ki je odšel nato še sam domov, so našli ponoči mrtvega.

* **Čudno razdejanje po streli.** V Novem mestu je udarila strela v enonadstropno Salijevo hišo na Ljubljanski cesti, kjer stanuje več strank. Ognjena kača je napravila čudovito pot. Ob silnem puku je razbila streho, potem strop, odkoder je švignila skozi okno, odskočila v hišni vodovod, nato pa izginila v zemljo. Najbolj je prizadeto stanovanje strojevodje g. Franca Tešarja v prvem nadstropju. Strela je rodbino iznenadila v kuhinji. Popolnoma je razbila strop, poškodovale stene, strojevodji samemu pa užgala na hrbtu srjaco. Razbila je tudi dva stropa v sobah, kjer leže sedaj po tleh kupi stropnega ometa. Zračni pritisk je bil tolik, da so popokale vse šipe. Kuhinjska oprava je uničena in deloma poškodovana tudi sobna oprava. Poleg gmotne škode obstoji resna nevarnost, da dogodek, ki je porazno deloval na živce družine, re zapusti zdravju škodljivih posledic. G. Tešar je poslal zategadelj k sorodnikom v Ljubljano svoje tri mladoletne otroke. Lastnik hiše ima približno 30.000 Din škode, ki pa je krita z zavarovalnino.

* **Strela ubila živino.** Pretekli teden je med nevihto udarila strela v hišo posestnika in gostilničarja Josipa Severja v Malih Lipljenah ter ubila v hlevu kravo in volička. Strela je šinila tudi skozi strop in steno sobe, v kateri je spala gostilničarjeva hčerka, ki pa se ji ni ničesar zgodilo. Strela je vnela tudi hlev. K sreči pa se je baš tedaj vsula huda ploha in pogasila ogenj.

* **Padec z vozečega vlaka.** Na postaji Rače-Fram je padla iz vlaka služkinja Antonija Gojčič, ki se je pripeljala s ptujskim vlakom iz Hajdine. Priletela je z glavo na tirnico ter obležala nezavestna. Pretresla si je možgane. Ponesrečenka je ostala v domači oskrbi.

* **Draga ljubezen.** Pred dnevi se je neki posestnik v kavarni «Leon» v Ljubljani seznanil z nekim moškim in neko žensko, ki sta mu znala tako dobro pihati na dušo, da je postal mehak in jel dajati za pijačo, da je kar teklo od mize. Ko je bil že precej okajen, sta ga neznanec in njegova spremljevalka zvalila s seboj v Zgornjo Šiško, kjer sta mu v gozdu pripravila udobno ležišče. Na odeji so vsi trije zaspali. Ko se je pa zjutraj posestnik zbudil, je videl, da leži kraj njega samo spremljevalka, dočim je njen znanec izginil. To se mu je kaj čudno zdelo, a še bolj se mu je posvetilo v glavi, ko je opazil, da je izpraznjena listnica, v kateri je bilo 1450 Din in 100 lir, prav tako pa je manjkalo nadalje še telovnik s srebrno uro in verižico v vrednosti 1000 dinarjev. Posestnik je zadevo prijavil policiji, ki je prišla žensko in izsledila tudi njenega tovariša. Pri preiskavi pa niso našli pri njem več ne denarja ne ure.

* **Zločin ljubosumnega.** Pred malim senatom v Ljubljani se je te dni zaključila razprava proti Branku Kuvenkaloviću, bivšemu orožniku-novincu na Jesenicah, ki je bil obtožen poskušenežnega umora Marije Pretnarjeve iz Dvorske vasi pri Begunjah na Gorenjskem. Zastavni Branko se je bil pred dvema letoma zaljubil v imenovano dekle, a od dne do dne je postajal ljubosumnejši. 28. maja je prispel z Jesenic v Dvorsko vas. Dekleta ni našel doma, pač pa pri Tereziji Hrovatovi. S Pretnarjevo in njeno prijateljico Slavko, ki je vodila kolo, je nato odšel od Hrovatove. Že tam ji je grozil, da ji bo naredil «komedijo». Na česti skozi gozd je prišlo do prepira. Branko je najprej z bajonetom prerezal Slavki pnevmatiko, nato pa iz samokresa oddal dva strela, ki nista zadela. Marija se je začela ruvati z Brankom za revolver, katerega pa ji je on izvil in oddal proti njej tretji strel, ki jo je zadel v prsi. V ljubljanski bolnišnici, kjer se je borila s smrtjo, so Pretnarjevi rešili življenje. Branko se bo pokoril osem mesecev v strogem zaporu.

* **Zaloigra starega preužitkarja.** Preužitkarji so siromaki. Vse življenje so garali, ko pa izroče posestvo v druge roke in se umaknejo v kot,

se začenja po navadi žaloigra, ki dostikrat privede do sličnega žalostnega zaključka, kakor se je obravnaval te dni pred mariborskim okrožnim sodiščem. Zaradi umora sta se zagovarjala mesarski pomočnik Alojzij Polanec in posestnikov sin Leopold Zorčič, oba iz Trnovskega vrha pri Ptuj. Ozadje žalostnega dogodka, ki je obojico spravil na zatožno klop, riše obtožnica tako-le: V Trnovskem vrhu je imel Franc Bezjak posestvo, ki ga je izročil leta 1920. svoji omoženi hčerki. Nova lastnika pa sta tako gospodarila, da sta spravila posestvo že leta 1923. na boben. Kupil ga je Anton Zorčič, prvotnemu lastniku Bezjaku pa je ostal le skromen preužitek v viničariji. Zaradi tega preužitka so se začeli med novim lastnikom in Bezjakom kmalu prepiri in tožbe. Bezjak je tožil Zorčiča na izpolnitev obveznosti. Sovraštvo je stalno naraščalo. Dne 21. aprila letos so Zorčiči kopali v vinogradu, nazadnje pa so se zvečer zbrali v viničariji, kjer je stanoval Bezjak. Počasi so se kopači razšli, ostali so pri Bezjaku še Zorčičev sin Leopold, ki je pohabljen, mesarski pomočnik Polanec in Zorčičeva sestra Marija. Leopold Zorčič se je v pijanosti začel pripraviti s preužitkarjem. V teku prepira je Polanec odšel, vrnil pa se je kmalu nazaj ter se vmešal v spor. Zasadi je dolg mesarski nož, ki ga je imel za škornjem, v mizo, nato pa zgrabil Bezjaka ter ga z vso močjo vrgel na posteljo. Držal ga je za vrat in davil, obenem pa je poklical Zorčiča: «Hodi pomagat starega klat». Ta si ni dal dvakrat reči, odprl je žepni nož ter ga vbadal v Bezjaka. Tedaj je še Polanec segel po mesarskem nožu in oba sta mesarila nesrečno žrtev. Grozovito klanje je trajalo kake pol ure, nato pa sta ugasnila luč, pustila nesrečnega Bezjaka razmesarjenega na postelji ter odšla v temo. Drugo jutro so našli ubogo žrtev mrtvo v postelji, razmesarjeno s strahovitimi ranami. Oba siroveža sta bila obsojena, in sicer Polanec na deset let, Zorčič pa na osem let robije.

* **Čudna so pota živalskega življenja** bi lahko dali naslov oddelku na veterinarski razstavi, ki bo za časa «Ljubljane v jeseni» na prostoru ljubljanskega velesejma od 2. do 11. septembra, kjer se obiskovalcem nudijo zares prav čudne stvari. Proučevanje dednosti je privedlo do novih pravil in zakonov, po katerih se skuša ravnati živinorejce, kadar hoče imeti dober uspeh. V veliki meri drže ta pravila in njim se imamo zahvaliti, da imamo danes tako razvite stalne pasme raznih živali. Vendar si pa narava marsikaj dovoli in mnogokrat zavije iz ravne, s pravili začrtane poti v stran. Pa se prikaže spaka, ki jo nismo pričakovali. Namesto zdravega in razvitega mladiča pride žival s šestimi nogami, tele z dvema glavama, dva skupaj zraščena kostruna, žrebe z glavo, kakor da ima na glavi šlem, prašiček brez oči ali pa z enim očesom in brez gobca, namesto katerega je nekako slonovemu rilcu podobna tvorba, ali prašič, ki je merjasec in svinja obenem, ali prašič, ki ima na vsaki nogi po pet ali šest parkljev. Vse to so igre narave, ki dajejo posla znanstvenikom, da najdejo vzrok njihovega nastanka. Silno so zanimive te stvari za vsakega obiskovalca in marsikateri taki spaki ne bi verjeli, da je res pristna, ako ne bi bilo poleg take nagačene spake še njeno okostje. Pomagal bo ta oddelek pregnati tudi strah, ki ga vzbujajo taki pojavi igre narave v marsikateri vasi, kjer se je še pred nedavnim časom govorilo in strašilo s pripovedkami, da je kobila rodila vruga ali kar si že bodi.

* **Voda se je vnela.** V banatski vasi Čenti so doživeli te dni poseben dogodek. Lani so izkopali vaščani sredi vasi 27 m globok vodnjak, v katerem je zdaj voda naenkrat začela izpreminjati barvo. Postala je žolta in masna. Neke noči je prišla neka kmetica po vodo in je zaradi teme hotela posvetiti v vodnjak z vžgalico. Naenkrat se je pa voda vnela. Vest, da gori v Čenti voda, se je hitro razširila po vsem Banatu. Kmetje so gorečo vodo kmalu pogasili. Lahko jo pa zopet zažgo, kadar se jim hoče. Najbrž je v vodnjaku nafta.

IZ POPOTNIKOVE TORBE

JUGOSLOVENSKA NACIONALNA STRANKA
SE LEPO ŠIRI IN RAZVIJA.

Poljanska dolina, avgusta.

Prejšnjo nedeljo so se ustanovile tri nove organizacije Jugoslovenske nacionalne stranke v Poljanski dolini. V ta namen se je vršil javen shod, na katerem je poročal poslanec g. Ivan Lončar. Shod je otvoril in vodil poljanski šolski upravitelj g. Janko Kokalj, ki je po pozdravu gospoda poslanca in vseh udeležencev, ki jih je bilo kaj lepo število — do 250 — podal besedo gospodu poslancu.

Poslanec Ivan Lončar je v začetku svojega govora očrtal namen in pomen nove stranke, nje cilj in smoter ter pozval vse navzočne, da pristopijo k stranki. Nadalje je poročal o delu narodne skupščine in vlade, ki se trudita in posvečata vso skrb za izboljšanje gospodarskih razmer, posebno kmetijskega prebivalstva, in kako omiliti kri.

Dotaknil se je dalje združenja občin po novem občinskem zakonu v velike občine. Tako naj bi se združile vse štiri občine v dolini, in sicer Gorenja vas ali Trata, Javorje, Oselica in Poljane, v eno samo občino. Ta načrt je silno razburil občane posameznih občin, zlasti pa one iz občine Poljane. Gospod poslanec je zatrdil, da o tem še ni nič določnega in da bo posameznim občinam, oziroma občinskim odborom, še dana prilika, da se o tem izjavijo. Zato je pa tem potrebnejše, da se vsi združijo v to našo vsedržavno stranko.

Gospod notar Šink je v imenu sreskega pododbora pozdravil shod s pozivom za pristop k stranki. Posestnik Janez Peternel je vprašal gospoda poslanca glede kartelov, ki tako navijajo cene stvarim, ki so nujno potrebne kmetu, kmet pa svojih odvisnih pridelkov, živine in lesa ne more spraviti v denar. Če se že karteli ne morejo odpraviti, naj se vsaj uredijo cene tudi tem. Poslanec je pojasnil, da so karteli nekeke zadrage, ki tudi one določajo cene, a se bo zavzel za stvar ter skušal pridobiti zato še druge poslance. Nadalje se je oglasil tudi naš rojak domačin gospod Lovro Perk o. Povedal je, da se baje pripravlja združitev občin Poljanske doline v eno samo s sedežem v Gorenji vasi ter hoče nam Poljancem odvzeti poljansko občino. To pa ne bo šlo tako gladko, ker se bomo temu temu upirali na vso moč in z vsemi dovoljenimi sredstvi. Dolžnost nas vseh občanov je, da branimo to, kar je naše. Poljane so bile pred davnimi stoletji prva naselbina, po Poljanah se tudi dolina imenuje Poljanska dolina. Tu je bila že pred 150 leti župnija za vso dolino, tu prva šola, ki je tudi že stara krog 150 let. Poljane so dale več slavnih mož za narod in domovino. Zdaj pa naj se občina in vas degradira v brezpomembno selišče, brez vsakega vpliva? Nadalje nam je pojasnil težavni gospodarski položaj. Tržišča za živino in les, kar je glavni dohodek v dolini, ki so bila glavni kupec teh dveh predmetov, so nam zaprta in treba bo poiskati novih tržišč. Naposled je bila na gospoda poslanca stavljena kratka zasebna pritožba nekega volilca. Po govoru g. Perka je predsedujoči šolski upravitelj zaključil shod z zahvalo vsem govornikom kakor tudi vsem udeležencem za njih pazljivo navzočnost.

Po shodu se je vršil ustanovni občni zbor nove Jugoslovenske nacionalne stranke. Velika gostilniška soba je bila nabito polna zavednih mož in fantov. Občina Javorje se je po svojem županu g. Peternelu izrekla za svojo lastno organizacijo, ki bo štela najmanj 50 članov, kar so sprejeli vsi z odobravanjem. Ustanovili sta se dve organizaciji za občino Poljane in Javorje namesto ene, kakor se je prej nameravalo. Na shod sta prihitela tudi župana s Gorenje vasi ali Trate g. Jelovčan in g. Jezeršek iz Oselice z nekaj pristaši. Popoldne se je pri županu g. Pavlu Dolinarju v Zmencu ustanovila še ena organizacija za občino Zminec.

Tako je zdaj organizirana vsa Poljanska dolina v Jugoslovenski nacionalni stranki. Zdaj pa čvrsto, pogumno in vztrajno na delo, ker v tem je tudi naša gospodarska rešitev!

PREKMURSKI GLASNIK

Izsledeni tihotapei. Tihotapstvo na jugoslovensko-madžarski meji kljub najstrožji pažnji še vedno bujno cvete. Te dni so ujeli v Srdici graničarji tri mladoletne deklice, ki so tihotapile petrolej čez mejo. Deklice so hotele ubežati in kaj lahko bi se zgodilo, da bi vse tri neposlušnosti plačale z življenjem. Ker so mladoletne, seveda ne bodo kaznovane. Tega se menda starši zavedajo in zato prav radi pošiljajo otroke tihotapiti. — V Ocínju pa so zalotili graničarji hitoptapea z lepo rejeno kravo. Mož je sicer pobegnil, toda kravo je pustil. Na carinskem oddelku so 20. avgusta kravo prodali za 1280 Din.

Toča. V nedeljo je divjala po vaseh od Renčev do Domajincev strašna nevihta, med katero je padala debela toča, ki je oklestila vso ajdo in koruzo, napravila pa tudi veliko škodo v sadovnjakih in vinogradih.

NAŠI NA TUJEM

Naši v Ameriki

Obsojen požigalec. Nedavno je v ellingtonski palači v Clevelandu izbruhnil velik požar, ki je upelnil vse poslopje in pri katerem je prišlo ob življenje tudi 13 ljudi. Zaradi suma požiga je bil prijet Rajko Turk, ki je bil pred poroto obsojen na došmrtno ječo. Turk se je sicer pritožil, a te dni je sodnik Dempsey v drugi stopnji zavrnil pritožbo. Turka so prepeljali v zapore jetnišnice v Columbusu.

Zrtev avtomobila. Jože Šiskar je prišel nedavno obiskat svojo sestro v Pueble v državi Colorado. Na povratku se je avto prevrnil in Šiskar je obležal pod njim. Dobil je tako hude poškodbe, da jim je že drugi dan podlegel. Zapustil je v Demverju mlado ženo in dva otroke. Pokojnik je bil Ljubljčan.

Prostovoljna smrt. V Avroni v državi Illinoisu se je dne 31. julija obesil Josip Dobrovoljc, star 40 let in doma na Vrhniki, kjer žaluje za njim hčerka. Kaj je pognalo pokojnika, ki je bil vdovec, v smrt, ni znano. Večkrat je tožil rojakom, kako hudo mora garati.

Novi grobovi. Zbog hude operacije je dne 3. avgusta v clevelandski bolnišnici umrla Karolina Pulc. — V Clevelandu je umrl 40letni Janez Dežman, doma v Radovljici. Za pokojnikom, ki je bival v Ameriki 20 let, žalujejo žena in hčerka, v starem kraju pa roditelji. — Na Greanyju v državi Minnesoti je preminila Barbara Globočnik. Nedavno je umrl njen mož, kar je vplivalo tako močno na njene živce, da se ji je omračil um. — V Richmondu v državi Kaliforniji, je dne 18. julija umrla Nežika Kastelic, rojena Stubler, doma v Malih Laščah pri Metliki. V Ameriki, kjer je bila 20 let, je zapustila moža in več otrok. — V San Franciscu v državi Kaliforniji je umrl 36letni Jože Kamnik, doma v Štrekljevcu pri Semiču. Zapustil je ženo in sinčka. — V kraju Osageju so našli pod železniškim mostom mrtvega 51letnega Jožeta Ravnikarja, Moravčana.

Beda naših rojakov v Južni Ameriki. Tednik «Narod», ki izhaja v Buenos Airesu, piše, da bi bila nujno potrebna akcija, ki bi omogočila mnogim izseljencem brezplačno vrnitev v domovino. List priporoča jugoslovanskim parobrodarskim društvom, ki vzdržujejo zvezo z južnoameriškimi pristanišči, naj bi na vsako svojo ladjo sprejela po nekaj izseljencev, ki želijo domov in so brez sredstev. Ker podpira parobrodarska društva jugoslovanska država, bi bilo njihovo sodelovanje v korist revnim izseljencem gotovo umestno. Ve-

liko število rojakov je izgubilo celó že davno zaslužene mezde zaradi peruanskih političnih nemirov. Pod prejšnjimi vladami so bili namreč zaposleni pri raznih javnih delih, ki jih nove vlade nočejo plačati. Izseljencem, ki so večinoma iz Hrvatske in Dalmacije, dolguje peruanska vlada tako več milijonov in so bila doslej še vsa posredovanja za izplačilo teh vsot brezuspešna. Izseljencem, ki ne dobe zaslužka, je domovina pač edino zatočišče, ki pa se brez pomoči od doma tudi ne da doseči.

LJUDSKO VSEUČILIŠČE

Nekaj o zraku

O zraku nikdar dosti ne razmišljamo, dasi nam je enako potreben kakor ribam voda. Zaslужil pa bi zrak več pozornosti, ker je prav tako skrivnosten svet kakor kapljica vode, katere pestro življenje nam je razkril drobnogled. Četudi vdihavamo zrak od prvih trenutkov življenja, nam je bil vendar do pred 150 leti popolnoma neznana snov, vsaj kolikor se tiče sestava. Šele kasneje si je jela znanost počasi, od koraka do koraka, osvajati tudi zračno morje, spoznavati njegov pomen za življenje in za trajnost našega planeta.

Zračno morje, ki obdaja zemeljsko kroglo nalik debelemu omotu mehke volne, telta v celoti 563.000 bilijonov metrskih stotov. Sodili bi, da mora ta strašanska peza zmečkati vse, kar je mehkejšega na zemeljskem površju. To bi se moralo dejanski zgoditi, če bi bila telesa votla in bi bil v notranjščini brezračen prostor. Ker je pa v notranjščini teles tak zračni pritisk kakor na površini, se pritiska prestrezata med seboj in telo ne čuti silnega bremena, ki tišči nanje. Drugeče tudi ne bi bilo mogoče, ker znaša zračni pritisk na površino odraslega človeka kakih 1800 metrskih stotov. To težo mora človek vlačiti s seboj v vsakem položaju, naj leži, stoji ali sedi, naj se zateče v katerikoli kotiček na širni zemeljski obli. Ko se bo nekoč čez milijone let zračni pritisk zmanjšal, kakor napoveduje znanost, se bo moral sorazmerno zmanjšati tudi krvni pritisk. Narava bo zmerom poskrbela, da se bodo njeni varovanci pravočasno prilagodili izpremenjenim okoliščinam. Da bi katerikrat zrak oteževal ljudem življenje, se ni bati.

Zrak je snov, ki si jo vsak človek lahko zastopaj privoščiti, kolikor mu drago. Človek, ki je 16 ur na dan pokonci in ki si privoščiti 8 ur počitka, prediha v tem času 15.000 do 20.000 litrov zraka, kar zneso na leto lepo mero okoli 6.000.000 litrov. Če računamo, da so na svetu blizu dve milijardi ljudi in še silna armada vsakovrstnih živali, si lahko ustvarimo nekakšno sodbo, kako fantastična množina zraka se prediha na leto.

Če se zrak ohladi dovolj nizko in spravi pod določeni pritisk, se izpremeni v redko, kadečo se tekočino. Tekoči zrak se dosti rabi v hladilnih napravah in v novejšem času tudi v razstreljalni tehniki. Če bi si naša tehnika nadelala nalogo, spraviti vse ozračje v tekoče stanje, potem bi mimo drugega, čemur ne bi bila kos, potrebovala tudi še nemogoče veliko posodo v globočino 250 km in s premerom 200 km, da bi vanjo prestregala ves tekoči zrak. Če bi se po tej pripetilo, da bi kak neroden velikan to posodo po nesreči prevrnil, bi nastal edinstveno veličasten vesoljni potop: deset metrov na visoko bi zalil tekoči zrak zemeljsko oblo. K sreči je ta poizkus nemogoč, prav tako nemogoč kakor načrt tistega prosvetljenega kemika, ki se je pred nekaj leti ponudil, da bi «sežgal» ves kisik, kar ga je v ozračju. Njegova blaga namera, s katero bi rad vsemu, kar leze in gre, upihnil luč življenja, se niti nikomur drugemu nikoli ne bo posrečila, ker se dá kisik sicer res «sežigati», toda v zraku je tudi še dušik, ki bi vsak takšen usodni požar pravočasno udušil.

Dušik je tako važna sestavina zraka, da ga skoraj lahko imenujemo naš vsakdanji kruh. Med

vsemi sestavinami zraka je delež dušika dobre tri četrtine. Če pravimo, da prižge kisik plamenček življenja, potem lahko tudi rečemo, da daje dušik rejo temu plamenčku. Toda navzlic temu, da spravi človek skozi svoja pljuča na milijone litrov zraka, se mu po tej poti ne posreči zadržati niti grama dušika, ki ga telo tako nujno potrebuje. Če bi telo lahko sprejemalo dušik, kakor vsrkava kisik in ga pretvarja v beljakovine, potem bi dejanski lahko živeli od zraka. Na žalost pa tega ne moremo, marveč smo navezani na dušikove spojine v zemlji, ki nam v večnem krogotoku omogočajo življenje.

Tista snov v zraku, ki skrbi za smotno uravnavanje toplote na zemlji, je ogljikova kislina. Prav malo je je v zraku; komaj tretjino odstotka in vendar zmaga tako težavno nalogo. V pradavni dobi, ko so zeleneli še gozdovi, iz katerih je nastal premog, je bilo v zraku nedvomno več ogljikove kisline, kakor je je zdaj. Zaradi tega je bilo na svetu tudi dokaj bolj gorko. Ozračje je moralo biti toplo, kakor je zdaj v umetnih rastlinjakih, in za toplokrvna bitja pre vroče. Učenjaki sodijo, da je slično ozračje še dandanes na zvezdi Večernici ali Veneri.

Učenjaki pa se tudi prerekajo, ali se odstotek neizogibno potrebne ogljikove kisline v zraku večja ali manjša. Ako bi bilo ogljikove kisline zmerom manj, potem bi morala osrednja toplota na zemlji nevarno pasti. Ogljikovo kislino nenehoma vsrkava morje in troši se v življenju rastlin. Obnavlja pa se pri delovanju ognjenikov, pri sežiganju naših običajnih goriv: premoga, lesa in petroleja ter seveda tudi pri dihanju ljudi in živali. Razumljivo je, da ljudje ne moremo upoštevati vseh možnosti pri tem velikanskem računu in da zaradi tega ne moremo vedeti, ali je ogljikove kisline zmerom več ali manj. Vsekako ognjeniki še ne bodo nehali bljuvati, in ljudje bomo tudi še kurili nekaj časa, tako da se za enkrat ni bati tiste smrtno ledene dobe, ki bi morala priti, če bi ogljikova kislina izginila iz ozračja. Nekateri znanstveniki sodijo, da se bo v naslednjem časovnem razdobju odstotek ogljikove kisline nekoliko povečal.

Poleg kisika, dušika, ogljikove kisline in malenkosti vodika, ima zrak še dolgo vrsto tako zvanih «zlahtnih plinov», ki jim je znanost nadelala ta pridevek zaradi tega, ker so nedostopni za vsaka združevanja z drugimi plini. Najmočnejše je med temi zakrknjenimi samci zastopan argon, plin, s katerim se polnijo žarnice. V sto kilogramih zraka je približno gram argona. Dosti bolj redek je helij, ki ga poznamo kot izvrstno polnilo za zrakoplove, in še redkejši ksenon, ki ga ni niti cela stototina odstotka. Bolj znan od ksenona je neon, ki nam žari ponoči v jarki oranžnordeči luči iz reklamnih napisov. Če bi pospravili iz zraka ves neon in ga napolnili v žarilne cevi, bi lahko ovili ravnik z dovolj močno žarečo kačo, da bi se noč izpremenila v dan in da bi celo Marsovci (če jih je kaj) opazili našo umetno razsvetlavo.

V zlahtnih plinih naše atmosfere je tudi izvor severnega in tečajnega sija in nešteti drugih svetlobnih pojavov, ki jih opazujemo v visokih zračnih plasteh. Zaradi električnih struj v okolici zemeljske krogle se ti plini, ki so seveda zelo razredčeni, razžare in nam svetijo v značilnih barvah. Te svetlobne pojave se je že lani posrečilo umetno posnemati v laboratoriju.

Zlahtnim plinom se obeta še velika bodočnost glede na njih vsestransko uporabnost v raznovrstne tehnične svrhe. Tudi ti pritlikavci, o katerih so takoj spočetka po odkritju sodili, da so se čisto slučajno vrinili med poglavitne sestavine zraka, so se izkazali kot dragocenosti, ki jih danes ne bi mogli več pogrešati. Tako počasi zmerom globlje spoznavamo, da zrak vendarle ni prazna sapa. Vsak njegov delec je močan svet v organizaciji nešteti drugih, ki brez njega ne bi mogli obstajati.

**Postani in ostani član
Vodnikove družbe!**

ZDRAVSTVO

Najvažnejše o raku

«Življenje in svet» je prinesel zanimivo razpravo o raku, ki jo je napisal gosp. dr. Avgust Korbar in iz katere povzemamo naslednje najvažnejše izsledke:

Kaj je rak in zakaj je tako opasen.

Rak je novotvorba, torej na novo stvorjeno tkivo (tkivo imenujemo s skupnim imenom meso, žile, kite, kožo, živce in kosti), ki se razvija in rase samostojno. Medtem ko imajo sicer celice našega telesa vsaka svojo nalogo, ki jo vrše v prid vsega telesa, pa rakove celice ne koristijo našemu telesu, temveč mu samo škodujejo. Telesu odvzemajo hrano, četudi je še tako izčrpano, v zahvalo mu škodujejo s svojimi strupenimi proizvodi ter spodbijajo in uničujejo vse, karkoli se jim stavi na pot. Nobeno telesno tkivo, tudi kost ne, ni tako trdno, da ga rak ne bi uničil.

Rak rase in se širi tako, da v zdravo telesno tkivo pošilja poganjke kakor veje ali tipalke, tako da ima že tudi na videz popolnoma zdravo tkivo v okolici raka v sebi rakaste celice, ki bi se, če bi zdravnik z nožem odstranil samo glavno maso raka, takoj razvijale naprej in bi dobili v kratkem v bližini prejšnjega obolelega mesta novega raka.

Rak rase dalje, posamezne rakove celice zaidejo tudi v mezigovno in krvno žilje in potujejo po tem lahko naprej po telesu. Najprej se navadno ustavi v najbližjih mezigovnih žlezah, kjer jim je za nekaj časa daljnja pot zaprta. Mezigovne žleze natečejo, ker se tudi v njih te rakaste celice delijo in množijo dalje. Zdaj je še mogoče popolno ozdravljenje. Kirurg-operater izreže poleg za rakom obolelega mesta tudi še te mezigovne žleze in verjetnost, da se rak več ne povrne, je precejšnja.

Če pa se rakaste celice v teh mezigovnicah toliko razmnože, da porušijo ta jez, ki ga jim je telo postavilo na njihovi poti, potem jim je navadno pot po mezigovnih žilah odprta in lahko potujejo po vsem telesu. Kamor pridejo, se dalje množe, razvijajo in rasto ter uničujejo okolico, telo pa kvarijo s svojimi strupi. V tem stanju je pač verjetnost ozdravljenja že kaj neznatna, kajti kaj pomaga, če se izreže prvotno obolelo mesto, ko pa je po telesu že polno novih rakastih novotvorb, ki jih ni moči več doseči.

Jako žalostno je, da prideta več ko dve tretjini ljudi, ki bolujejo za rakom, k zdravniku prepozno, ko tudi operacija ne more več pomagati. Seveda rak v začetku, ko je ozdravljenje še mogoče, navadno ne boli. Kdo naj pa zaradi krastice na nosu, čelu ali ustnici hodi k zdravniku! Toda če to krastico odtrgamo, se pojavi nova, večja, ki sega globlje in tako naprej, kmalu natečejo tudi bezgavke: rak je na poti, da se razširi po vsem telesu. **Žene, kolikokrat je bila že napačna sramežljivost kriva prerane smrti!** Po pol leta in več imate krvavi iztok iz maternice, pa ne greste k zdravniku, nego mirno čakate, dokler niso vaše grudi že ena sama strašna in smrdeča rana, da že ne morete prestajati zaradi bolečin. Potem je seveda prepozno.

Namen te razprave je, pojasniti, kolikor le mogoče, prve začetke in prve znake raka. Prej pa je treba še na kratko povedati, kako si znanstveniki razlagajo nastanek raka.

Ena razlaga postanka raka trdi, da so tudi tu kakor skoro pri vseh boleznih vzročniki neke bakterije. Iskali so te bakterije in jih še iščejo. Večkrat se je že čulo, da so te vzročnike raka našli, toda še vselej se je izkazalo, da so se motili. Dozdaj bakterij, ki bi povzročale raka, niso našli in najbrže jih sploh ni.

Druga verjetnejša razlaga bi bila tista, ki pravi, da so se v spočetnem razvitku, to je v dobi, preden se človek rodi, odcepile neke neke telesne celice, ki so potem ostale na tej stopnji nerazvitosti, medtem ko so se celice ostalega te-

lesa razvijale in zorele. Te nerazvite, nezrele celice začno po tej razlagi pozneje zaradi nekega neznanega vzroka rasti in se razvijati. Ker pa so drugačne kakor celice ostalega telesa, rasto povsem po svoje in izpodrivajo drugo normalno tkivo.

Tretja razlaga bi bila ta, da se normalne telesne stanice zaradi nekega povoda ali dražljaja nekako izprevržejo in se izpremene potem v rakaste celice. Povedati pa je treba, da se lahko tudi novotvorbe, ki niso zlohodne, na pr. navadna bradavica ali tako zvana znamenja, pozneje pogosto izpremene in postanejo zlohodne: izpremenene se v raka.

Četrta razlaga ima precej verjetnosti, ker je vsaj delno potrjena po poizkusih na živalih. Je to razlaga z draženjem, ki stalno deluje na neko mesto telesa. Na ta način si razlagamo raka po daljšem delovanju katrana na kako mesto telesa. Tako si moremo tudi razlagati nastanek raka na spodnji ustnici pri moških, ki kade pipo in jo drže vedno na isti strani ust. Tu bi pa prišel v poštev razen stalnega pritiska ustnika tudi še dražljaj nikotina. Tako si lahko razlagamo tudi raka na jeziku, če se jezik stalno drgne ob škrobne gnilih zob.

Raziskovalci skušajo pojasniti tudi vprašanje, ali je rak že v svojem začetku obolenje vsega telesa ali pa je to obolenje omejeno v začetku samo na eno mesto. Množijo se glasovi, da je rak že v začetku bolezen vsega telesa. Eno je gotovo, da rak popolnoma zdravega uda ne napade. Še nekaj je, na kar moram opozoriti, namreč, da se rak v nekih družinah pri potomstvu stalno ponavlja. V rodovini nekega zdravnika v Nemčiji je umrlo 16 ljudi za rakom.

Po vsem videzu torej obstaja neka dedna nagnjenost za obolenje za rakom in če pride k temu še gotovo stalno draženje, je velika verjetnost, da se bo rak tudi razvil.

Kakšen je videti za rakom oboleli človek?

Vnanji videz za rakom obolelega se v začetku prav nič ne razlikuje od videza zdravega človeka. Le če je obolenje na takem mestu, da ovira sprejemanje hrane ali prebavo, začne bolnik že kmalu izgubljati na teži. Če pri tem obolelo mesto tudi krvavi, dobi zaradi te izgube krvi obraz sivorumenkasto barvo, to pa se zgodi navadno šele kasneje. Znano je že, da rak v začetku ne povzroča bolečin; te se pojavijo šele pozneje, ko je rak že toliko napredoval, da pritiska na velike živce in jih uničuje. Takrat pa so bolečine neznosne.

Rak ne povzroča povišanja telesne toplote in tudi pozneje, ko začne razpadanje, le prav redko. Rak se nikdar ne ozdravi sam od sebe in je vsako čakanje skrajno opasno, ker le, če pride oboleli človek pravočasno k zdravniku, je mogoče trajno ozdravljenje.

Kako spoznamo pravočasno to bolezen.

Ali je obolenje res rak ali ne, odloči zdravnik, kateremu se človek zaupa. Zdravnik ima izkušnje in priprave, ki mu omogočajo ugotovitev bolezni. Da pa se ve, kdaj je treba iskati sveta in pomoči zdravnika, naj sledi po možnosti opis prvih znakov raka.

Najčešči je rak kože, ki je tudi že najdalje poznan. Že več tisoč let pred našim štetjem so z nožem in razbeljenim železom zdravili indski zdravniki za rakom kože obolele ljudi. Kožni rak se čisto razvije iz navadne bradavice, ki kar začne naenkrat rasti v globino in širino, v sredini pa razpadati. Tudi na mestu dolgotrajnih jetičnih ali sifilitičnih čirov se lahko pojavi rak. Sploh je mogoč nastanek raka povsod, kjer je koža kakorkoli poškodovana ali pa izpostavljena stalnim dražljajem. Znano je, da je moči dobiti raka tudi po delovanju rentgenskih in radijskih žarkov na kožo, zato pa imamo zdaj za zdravljenje s temi žarki že specialiste, ki se bavijo samo s tem. Ker je koža obraza prav posebno izpostavljena raznim vremenskim vplivom, zato najčešče oboli.

Rak kože ima lahko različne oblike. Včasih se začne kot krastica, ki postaja zmerom večja in

se vedno ponavlja, če jo odtrgamo in raste tudi v globino do kosti, ki tudi ni tako trdna, da bi ustavila širjenje raka, pač pa rak tudi kost uniči.

Kožni rak se pojavi lahko kot mala oteklina, ki se veča; ta oteklina začne na površini kmalu razpadati: pred seboj imamo rakasti čir, ki ima trd, dvignjen rob in se nikakor ne zaceli, pač pa se širi vedno dalje in globlje.

Posebno opasen je rak, ki se razvije iz temnih znamenj na koži, in sicer zategadelj, ker se jako hitro razširi po vsem telesu.

Kožni rak, ki se širi ploskoma, je še najmanj opasen, ker le redkokdaj pošilja svoje celice po žilah v druge organe. Ta rak je tudi najlažje ozdravljiv. Če pride bolnik k operaciji pravočasno, je uspeh zanesljiv. Čudno pa je, da tudi tisti, ki imajo raka na koži obraza, tako dolgo čakajo, preden pridejo k zdravniku.

Seveda, počasi rase in nič ne boli, pa se ga bolnik že kar navadi. Popolnoma spačen obraz je prva posledica te malomarnosti.

(Dalje prihodnjič.)

ŽENSKI VESTNIK

Za kuhinjo

Rezanci z mesom. Skuhaj pol kile bolj mastne govedine, prideni tudi vso zelenjavo, kakor če kuhaš navadno juho, samo ne zalij toliko vode. Ko je meso mehko, prepraži na masti drobno zrezano čebulo, ko pa ta nekoliko porumeni, jo posuj z dvema žlicama moke, in ko tudi moka porumeni, zalij z juho. Meso zreži na kocke, ga stresi v omako, dodaj še malo majarona, popra, dve zrezani sardeli, žlico zrezanih kaper in dve kisli kumarici. Vse skupaj premešaj in po okusu osoli. Medtem pa skuhaš še pol kile rezancev. Kuhane odcedi, jih polij z mrzlo vodo in spej dobro odcedi. Stresi jih nato na vročo mast in jih samo malo duši. Pripravljeno meso deni v plitvo skledo, okoli pa naloži rezance, po katerih potresi še naribanega bohinskega sira. Nato daj jed na mizo.

Pečena mrzla pljučna pečenka. Kupi kilo in pol pljučne pečenke. Odstrani vso mast in kožice. Nato jo po dolgem prereži, a tako, da se na eni strani še skupaj drži, ter jo tanko stolci. Osoli, popopraj in obloži s trdokuhanimi jajci. Jaje vzemi približno šest. Zatem meso lepo skupaj zvij v podobi klobase, ga poveži z vrvice ali močnim sukancem in daj peči v precej masti. Ko je pečeno, deni pečenko na krožnik in jo postavi na hladno. Mrzlo zreži na tanke kose in daj za večerjo z gorčico na mizo.

Mrzla mesna jed. Pol kile kuhanega mrzlega govejega mesa zreži na kocke. Stiri jajca skuhaš trdo, jih olušči in drobno sesekljaj. Tudi drobno čebulo sesekljaj. Nato jajca dobro umešaj z oljem in kisom, prideni čebulo, meso, osoli, po potrebi prilij žlico ali dve juhe in vse skupaj premešaj. Jed naj bo bolj gosta. Zatem postavi jed v hladno klet za nekaj ur. Ko daš na mizo, daj zraven kumare v solati.

Praktični nasveti

Ako se naseli kakršenkoli mrčes (stenice, ščurki) v omare in zaboje, jih moramo pregnati. Najlažje pa dosežemo to z žveplanjem. Zaboj ali omare izpraznimo in natresimo v star likalni ali kako drugo železno posodo žvepla, in sicer do četrt kile, pač po velikosti zaboja ali omare. Žveplo nato zažgemo in hitro zapremo pokrov, špranje in ključavnično odprtino pa enostavno zalapimo s papirjem. Zaboj pustimo tako nekaj dni, potem pa ga denemo zračiti. Nato ga osnažimo.

Ako se nam zagriže klop v kožo, ga ne smemo odtrgati, ker sicer ostane glava v koži, kjer se potem kaj rado prične gnojiti. Da odstranimo nadležnega zajedavca iz kože, ga zmočimo z bencinom, kajti klop izpusti potem kožo, da ga lahko odstranimo iz nje in uničimo.

ZANIMIVOSTI

× **Važnost materinega mleka.** Nedavno so odkrili bistvo dragocene prednosti materinega mleka proti kravjemu mleku, ki se je doslej poudarjalo samo po izkustvu. Dočim kravje mleko, čeprav sirovo, ne more razpustiti gostega škrobovega kleja, se začne le-ta pri navzočnosti materinega mleka razpuščati že v nekaj minutah in je čez četrt ali pol ure popolnoma zredčen. Ta učinek izvira od kemične pospeševalne snovi, tako zvane diastaze, ki je potrebna za presnovo škroba in ki je kravjemu mleku nedostajala. Z materinim mlekom prihaja torej v otrokov želodec snov, ki močno podpira prebavo, kar je tem važnejše, ker je množina diastaze v slini pri dojenčkih še zelo majhna.

× **Novo omamno sredstvo.** V Nemčiji so začeli izdelovati novo uspavalno sredstvo «evipan». Sredstvo se vbrizga v kri in je posebno uspešno za kratke operacije. Bolnik nenadno zaspi in se čez nekoliko minut prebudi, ne da bi sploh vedel za operacijo ali uspavanje. Marsikdaj more bolnik po kratkem oddihu sam oditi iz operacijske sobe na pokleno delo. Pri velikih operacijah se more bolniku vbrizgati najprej «evipan», da se mu tako prihrani neprijetnosti.

× **Gledanje v daljavo.** Te dni je londonska oddajna postaja prvič prenašala potek neke boksarske tekme tudi v sliki. Na televizijskih (daljnovidnih) aparatih so bili dogodki nenavadno jasni in vsa tekma je bila videti kakor živa.

× **Dežela vdov.** V Indiji je tačas nad 20 milijonov vdov. Od njih jih 250.000 še ni starih 25 let. Po novem zakoniku se smejo vdove znova poročiti, kar jim je bilo dozdaj zabranjeno.

× **Gasilec požigalec.** V neki vasi na Sedmograškem je zadnje čase večkrat gorelo. Vaščani so bili v neprestanem strahu, da jim zapoje na strehah rdeči petelin. Naposled so pa spoznali, da so postavili kozla za vratarja, ko so poverili službo občinskega stražarja in člana gasilskega društva 30letnemu Martinu Guistu. V poslednjih treh letih je prebivalce mirne vasi najmanj 150krat zdramil iz spanja klic, da gori. Ker so požare spremljale sumljive okolnosti, ni nihče dvomil, da gre za zlobno roko brezvestnega požigalca, ki ga pa niso mogli izslediti. Šele prav pred kratkim se je orožnikom posrečilo zasačiti zločinca, ki si je zaslužil v kraju ime «rdeči vrag». Romunski listi poročajo, da je zažigal občinski stražar in gasilec Martin Guist. Mož menda hlina duševno bolezen in pri prijettju je zatrjeval, da je res zažigal on, in sicer po navodilih domačega zdravnika, ki mu je obljubil za požig cele vasi 5000 lejev. Pri soočenju z zdravnikom pa je izjavil preklial. Ko so ga orožniki preliali iz vasi, je malo manjkalo, da ga razjarjeni vaščani niso kamenjali.

× **Najdba Atilovega meča?** V bližini Kisal-sovadasza, nedaleč od češkoslovaške meje, je našel neki madžarski pastir zlat meč, ki je nad meter dolg in 370 gramov težak. Strokovnjaki, ki so si ogledali meč, so izprva menili, da gre za orožje iz turško-ogrske vojne v letu 1688., vendar pa se vidi, da je meč starejšega izvora. V splošnem sodijo, da je bil meč orožje hunskega kralja Atila. Orožniki so dragoceno najdbo zaplenili ter jo izročili madžarskemu muzeju.

× **Konjske dirke pred 3200 leti.** Praški univerzitetni profesor B. Hrozný je napisal zgodovinsko razpravo o konjereji in konjskih dirkah, v kateri pripoveduje, da so bile prve konjske dirke že pred 3200 leti v stari Mezopotamiji, in sicer v mestu Mitani. Reja dirkalnih konj je bila takrat na zelo visoki stopnji in konje so pred vsako dirko kopali v pari, jih masirali in trenirali. Na dirkalne konje, ki so za časa dirk dobivali dietno hrano, so sploh mnogo bolj pazili, kakor pazijo nanje dandanes. Zahtevali so od njih tudi, da so bili čim lažji, da so mogli tem hitreje teči. Ali so v onem času na konje tudi stavili, profesor ne pove.

× **Zakaj najde pes pot domov.** Marsikomu se vidi čudno, kako je mogoče, da najde pes pot domov, čeprav ga pustimo samega še tako daleč od hiše. Profesor dr. B. Schmid je napravil zanimive preizkuse s psi, da bi dognal kakšne čute rabi pes, da tako hitro in gotovo najde pot domov. Ugotovil bi bil rad, kako se more pes tako hitro znajti in izbrati pravo smer proti domu. Poizkusa ni bilo lahko izvesti. Potrebne so bile zato posebne priprave. Ugotoviti je bilo treba pokolenje psa, njegovo obnašanje nasproti tujcu in domačemu človeku in sploh njegove navade. Nadalje se je profesor zanimal, ali pes grize ali ne. Razen tega je bilo treba napraviti vse tako, da pes ni zaslutil, da delajo z njim poizkuse. Prve tri poizkuse je napravil z ovčarjem, ki so ga peljali daleč od njegovega doma, in sicer po tleh, ki so bila po svoji površini povsem drugačna od domačih. Nebo je bilo pokrito z oblaki in megla je ležala na zemlji. Ko so pustili psa na čisto neznanem kraju, se je v prvem trenutku previdno oziral naokoli. Hodil je sem in tja, a se naposled po 30 minutah odločil in jo ubral naravnost proti domu. Po poti se je previdno izogibal vsem vozilom in ljudem, prav tako je bil previden po vaseh in ko je hodil mimo kmetij. Ko je prispel na že znano mu cesto, se je šele spustil v tek. Ta poizkus so ponovili na osemnajsti dan z istim psom. Zdaj ni rabil pes za znajdenje več 30 minut, temveč samo pet. Pol leta nato se je njegov gospodar preselil drugam. Ko so pripeljali psa v isti kraj, je rabil za znajdenje 35 minut in se potem podal na pot precej neodločno. Šel je po drugi poti. Ko je dospel na pot, ki mu je bila še znana, se je povrnil v hišo, v kateri je njegov gospodar prej stanoval, vključ temu, da so bili v hiši drugi ljudje. Pozneje je napravil Schmid poizkus s psico, ki je živela v velikem mestu. Peljal jo je v neznani del vlemesta in jo tam izpustil. Psica je rabila 25 minut, preden se je znašla. Potem je krenila proti svoji hiši in prišla tudi srečno domov. Štirideseti dan nato je pri ponovitvi tega poizkusa rabila za znajdenje samo pet minut. Pri vseh teh poizkusih je profesor pazil, da ne bi psi dobili vtiska, da jih kdo opazuje ali pa da hoče nanje vplivati. Na svoji poti proti domu niso psi skoro nič uporabljali nosa in tudi ne očesa. Profesor je prišel do zaključka, da mora imeti pes poseben čut, ki mu pomaga, da najde domov.

× **Po porodu je spet spregovorila.** V Aleksandriji v Italiji je praznovala učiteljica Fortunata Righizzijeva 101. rojstni dan. Stara učiteljica se je rodila v mestu Reggio Emiliji. Poročila se je z 22. letom in imela 14 otrok. Najmlajši živi še z njo in je star 56 let. Ko je učiteljica povila dvojčka, jo je zadela kap in postala je nema. Sedem let ni mogla izpregovoriti besede, nato pa je povila spet dvojčka in tedaj je spet izpregovorila. Njen mož je bil lekarnar in je umrl leta 1877.

× **S kavo ne morejo nikamor.** Argentinski dnevnik «Nacion» toži, da so pridelovalci in prodajalci kave zelo prizadeti od gospodarske stiske. Na nobenem drugem področju ni slične brezposelnosti, ker nikjer tako ne nadkriljuje ponudba povpraševanja. Sedanje zaloge neprodane kave bi lahko zadostovale za 15 mesecev, če tudi ne bi obrodili v vsem tem času nasadi nobenega novega zrna.

× **Strašna povodenj.** Iz Šanghaja na Kitajskem poročajo, da je Rumena reka preplavila tri razsežne pokrajine, pri čemer je utonilo nad 50.000 ljudi.

× **Jezero bodo razsolili.** Veliko Slano jezero v ameriški državi Utahu, v katerem so velike množine soli, hočejo podjetni Američani razsoliti. Kakih 70 ha jezera bodo zajezili z visokimi nasipi. V ta del priteka več rek, tako da bo voda preplavila nasipe in polagoma odnesla v zajezeni kotlini nabrano sol. Ko se bo to zgodilo, bodo vodo, ki bo tekla čez nasipe, izrabili za proizvajanje električnega toka. Po strokovnih računih se bo jezero razsolilo nekako v dveh letih.

× **Mesec razkraja kamen.** Neki Francoz je priobčil zanimiv članek o svojih raziskavanjih glede vpliva lune in solčne svetlobe, ki prihaja na zemljo po posredovanju lune. Ker je luna zvezda brez ozračja, prihajajo solčni žarki naravnost nanjo. Luna je tako tudi pod neposrednim vplivom ultravijoličnih žarkov, ki razkraja atome na njeni površini. Francoz je z lastnimi opazovanji prišel do prav zanimivih ugotovitev. Njegovo pozornost je vzbudil kup marmorja, ki ga je obsevala več let luna. Primerjal je površino tega kamenja s površino drugega marmorja, ki ga luna ni obsevala. Dognal je, da je bilo tisto kamenje, ki ga je obsevala luna, silno razjedeno. Kamenje, ki ga je obsevalo solnce več let, kakor luna drugo kamenje, ni bilo tako razjedeno. Po vsem tem je jasno, da so lunini žarki imeli več razkrojne moči kakor solčni žarki.

× **Breznogi plavač.** Mestni svet v Dovru je razpisal nagrado za plavača, ki se mu posreči preplaviti Rókovski preliv v smeri proti Franciji. Takoj sta se javila dva tekmeča, in sicer neka ženska in Američan Charles Zibelman, ki so mu odrezali obe nogi. Zibelman je še povečal zvedavost gledalcev s tem, da je planil v vodo z gorečo cigareto v ustih. Zibelman je že lani skušal preplaviti Rokavski preliv, toda je po 18 urah plavanja onešal in so ga morali potegniti iz vod.

× **160.000 hl ruma v ognju.** London je doživel nedavno največji požar v pristanišču Zapadne indske plovitbe na reki Temzi. Nad pol kilometra dolgo «Jamajsko nabrežje» je zazidano z dvonadstropnimi skladišči, kjer je nakopičenega nad 160.000 hl ruma v vrednosti 12 milijonov funtov šterlingov. Ogenj je uničil vse zaloge. Sinjasti zublji so švigali tako visoko, da so gledali požar milijoni ljudi v Londonu in njegovi okolici. Nebo je bilo rdeče 35 km okoli mesta. Do 60 sesalk je vso noč črpalo vodo iz Temze, a starinske tesne ulice so ovirale delo. Ogenj je izbruhnil ob 9. uri zvečer, a ugasnil šele ob 8. uri jutraj. Samo uničena poslopja so stala do ene milijarde dinarjev.

× **Leta bomo šteli po obročkih na laseh.** Na zadnjem zborovanju policijskih strokovnjakov v New Orleansu je poročal profesor Hood o nenavadnem odkritju. On misli, da je mogoče ugotoviti starost človeka po laseh. Določeno število let ustreza določenemu številu obročkov okoli vsakega lasu, ki jih je moči doznati z drobnogledom. Tako ima n. pr. 20leten mladenič na vsaki stotinki milimetra šest takih obročkov, medtem ko jih ima 40leten mož dvakrat toliko. Če bodo raziskovanja drugih učenjakov potrdila odkritje tega profesorja, bo to velike važnosti za policijo: pri izsleditvi zločinca bo namreč to zelo koristilo. Hood raziskuje še nadalje in je prepričan, da se bo dalo po laseh tudi ugotoviti, ali je kdo podvržen alkoholu, ali je kadilec itd.

× **Mačja oboževalka.** V Hollywoodu je umrla gđc. Margerita Keith, večkratna milijonarka. Bila je čudaška ženska. Že 30 let ni videl nihče njenega obraza. Koder je hodila, povsod je imela zakrito lice kakor Turkinje. V starosti 19 let je sklenila, da si bo zakrivala obraz, ker je sovražila ljudi in ni mogla trpeti, da bi jo kdorkoli gledal. Silno rada pa je imela mačke. Kadar ji je katera poginila, ji je priredila pogreb, ki je stal do 50.000 Din. Mačke je hranila z mlekom in ribami. Sovražila je pa pse. Naposled si je v 49. letu starosti sama vzela življenje.

× **Če brivec znori.** V Kopenhagnu je policija pred nedavnim časom prišla 21letnega briveca Vilsa, ki je nekemu moškemu pri britju odrezal uho in z njim pobegnil. Brivec je zasačila policija v njegovem stanovanju prav v trenutku, ko je spravljal odrezano uho v steklenico za kompot, v kateri je imel že več odrezanih ušes. Pri nadaljnji preiskavi je policija našla, da je bil brivec dolga leta na deželi, kjer je rezal svojim strankam ušesa in jih konserviral. Zdravniki, ki so ga preiskali, pa so ugotovili, da brivec ni malen in da je že pred leti znorel.

Leci za šolo – čevlje **Rata**

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Napačna zveza.

Nečak: «Tetka, ali te ni nikdar kdo zasnubil?»
Teta: «Pač, dete, enkrat po telefonu.»
Nečak: «In kaj si mu odgovorila?»
Teta: «Da ima napačno zvezo.»

Odkritosrčen dolžnik.

Upnik: «Pred štirinajstimi dnevi, ko mi vam posodil sto dinarjev, ste rekli, da potrebujete denar samo za nekaj dni.»
Dolžnik: «No, ali naj s sto dinarji živim mor-da leto in dan?»

Ni se dal odgnati.

Stric: «Od mene ne dobiš nobene pare več!»
Nečak: «Toda, stric!»
Stric: «Zame si umrl!»
Nečak: «Striček, potem mi daj pa vsaj denar za pogreb!»

Jasnejše poteze.

Jože: «Vem za vedeževalko, ki spozna po potezah na rokah oženjenega moškega.»
Tine: «Jaz pa poznam to že po potezah na njegovem čelu.»

Dober svet.

Poročena žena: «Gospod zdravnik, povejte mi no, kaj je mojemu možu. Doma sploh ne govori. Svetujte mi, kaj naj storim?»
Zdravnik: «Posnemajte, pa se mu kmalu raz-veže jezik.»

Za malo denarja.

Očim možu pastorko in ji za doto obljubi tri tisočake. Ko se mu pa predstavi ženin, opazi, da je grbast in šepast. Zato reče pastorki: «Kaj, tega si si izbrala?»
Pastorka nato: «Kakšnega pa hočete sicer za tri tisočake?»

Preizkušnja spomina.

Krčmar: «Čujte, vi ste mi vsak dan več dolžni. Od jutri vam nič več ne napišem.»
Gost: «Tako? Kakor hočete, toda bojim se, da si ne boste vsega zapomnili.»

Žena in možovo ime.

Lojze: «Zakaj sprejme žena možovo ime, ko se omoži?»
Tone: «Če sprejme že vse drugo, zakaj ne bi sprejela še imena.»

Pred sodnikom.

Sodnik (obtožencu): «Ali že imate zagovornika?»
Obtoženec: «Ga ne potrebujem, povedal bom sam čisto resnico.»

V šoli.

Učitelj: «Zakaj se v prvi vrsti rabi kravja koža?»
Mihec: «Zato, da kravo skup drži!»

Radio za vsakega

PHILIPS 2cevni baterijski sprejemnik

„Sava“

z zvočnikom, akumulatorjem in mrežno anodo. Plačljivo v 12 mesečnih obrokih po 90 Din.

PHILIPS 2+1cevni mrežni sprejemnik

„Jadran“

z vdanim zvočnikom. Plačljivo v 12 mesečnih obrokih po 176 Din.

„JADRAN“

Do: se samo pri: PHILIPS RADIO ZASTOPSIVU

H. SUTTNER, Ljubljana 6

Tyrševa (Dunajska) cesta št. 1B (po'eg nebotičnika). Zahtevajte brezplačni cenik!

Težavno življenje.

Star sodnik mlademu advokatu v podeželskem mestecu: «Kako se vam kaj godi.»
Advokat: «Ze gre, zaenkrat živim od psokv in klotut.»

Razumljivo.

Jože: «Kaj, ta tisočdinarski bankovec hočeš menjati. Saj je vendar ponarejen.»
Lipe: «Vem, in vprav zato ga hočem menjati.»

L'istn'oa uredništva

Muljava. Drugo je tožljivo.
Vrhnika. Delno neoportuno, delno pa je na potu paragraf.
Sv. Bollenk. Zalostno, a vendar tožljivo.
Bukovska vas. Ravnali ste napačno in je finančna kontrola prav razsodila. Priziv lahko vložite, ker ste ravnali v dobri veri brez dobičko-željnosti.

Preklic.

Obžalujem, da sem brez povoda žalil in sirovo nastopil nasproti svoji stanodajalki, posestnici g. Ani Černetovi, ter se ji zahvaljujem, da je od nadaljnjega postopanja odstopila.

Delo

v današnjih hudih časih si preskrbi še najlaže vsakdo s tem, da si uredi doma nekako domačo pletilnico. Mi nudimo delo vsakomur na ta način, da odvezujemo izdelane pletenine, dobavljamo prejo in izplačujemo mezdo za pletenje. To potrjuje mnogo zahval. Če želite tudi Vi dela in zaslužka, pišite zaupno po brezplačna navodila trški: Domača pletarska industrija Josip Tomažič, Maribor, Krekova ulica št. 16.

MALI OGLASI

Tovarna kopit

išče sposobnega, samskega modelarja. Obširne ponudbe naj se pošljejo Tvornici kalupa Kutaš, Virovitica. 215

Zakonca

brez otrok, dobila stalno mesto blizu Celja. Oba morata biti sposobna za vsako delo na travnikih, pri živini in pri konjih. Prednost imajo zakonci z dežele. Predstaviti se je samo osebno pri Mariji Borovičevi v Celju, Miklošičeva ulica 2.

Vsakovrstne križe in kipe

prenavlja najbolje in najceneje Josip Zlof, Ponikva ob južni železnici. 217

Najcenejše in najlepše nagrobne spomenike
prodaja po zelo nizkih cenah samo Koban Uršula v Račah pri Mariboru. 197

Pletilni stroj «Union Standard»

za izdelovanje nogavic, v dobrem stanju, se takoj proda. Naslov se izve v oglašnem oddelku «Domovine». 209

Pobotnica.

glaseča se na 13.500 Din. Ane Horvatove iz Čateža z datumom 2. novembra 1927., se je prve dni meseca aprila izgubila. Najditelj naj jo proti nagradi 250 Din izroči sreskemu sodišču v Kostanjevici ali podpisani osebno ali po pošti. — Anton Urekar, posestnik v Čatežu št. 5, pošta Brežice. 214

Prošnja.

Podpisana Marija Osvalt iz Dolge vasi št. 13, pošta Kočevje, dravska banovina, Jugoslavija, prosim vse cenjene čitatelje «Domovine» v Franciji, da opozore mojega sina Josipa Osvalta, če bi sam tega dopisa ne čital, na moje sedanje bivališče. Če bi pa kdo zanj vedel, prosim, da mi pošlje njegov naslov. 212